

Magyar BÜNÜLDÖZŐ

A Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete tudományos - szakmai folyóirata

Alapítva: 2010

I. évfolyam 1. szám

2010/1

A tartalomból:

Elnöki köszöntő

Főszerkesztői gondolatok

Aktuális jogszabályváltozások

Interjú:

Dr. Dux Lászlóval, a felsőoktatásért felelős helyettes államtitkárral

Dr. Kocsis Mátéval, az Országgyűlés Honvédelmi és

Rendészeti Bizottsága elnökével

Szakmai – tudományos közlemények:

Dr. Kovács Gyula: A poggyászlopás nyomozása

Nyomozati felszerelések

SIRCHIE

Sirchie nyomkutató és nyomrögzítő anyagok gyártója a világ egyik legnagyobbja és legelismertebbje a maga területén.

Termékeit a világ számos rendvédelmi szerve használja a bűntények felkutatásához.

Kiképzőközpontjában az amerikai ügynökségek munkatársain kívül számos nemzet nyomozója tökéletesítette tudását.

A Sirchie termékeit világszerte használják a bűnügyi helyszínelők az azonosításhoz, gyűjtéshez, vizsgálatokhoz és a tárolt bizonyítékokhoz.

Széles körű termékpalettája kiterjed az ujjlenyomat azonosító porokon és keféken kívül a bizonyíték szárító szekrényekre, törvényszéki munkaállomásokra, drog és véralkohol tesztekre, DNS azonosító készletekre, lőpornyom gyűjtőkre, önvédelmi eszközökre és nem utolsósorban a törvényszéki végrehajtási szoftverekre.

A helyszínelő eszközök a magyar nyomozati szervek számára rendelkezésre állnak az alábbi területeken:

- nyomfeltárás
- bizonyíték rögzítés
- speciális képzések

SCORPIO[®]

Scorpio Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.

1037 Budapest, Pomázi út 15. **Telefon:** +36 1 320 2100, **Fax:** +36 1 349 7571

e-mail: info@scorpio.hu - www.scorpio.hu

Magyar BŰNÜLDÖZŐ

A MAGYAR BŰNÜLDÖZŐK SZAKMAI EGYESÜLETE TUDOMÁNYOS – SZAKMAI FOLYÓIRATA

Megjelenik negyedévente

Elektronikus megjelenés: www.nonprofit.hu/bunuldozok/magyarbunuldozo

Kiadja:	Magyar Bűnűldözők Szakmai Egyesülete
Felelős kiadó:	Jakab György elnök
Szerkeszti:	Szerkesztőbizottság
Elnök-főszerkesztő:	Dr. Lakatos János
Főszerkesztő-helyettes:	Hóbor Zsolt
Szerkesztőbizottság tagjai:	Prof. Dr. Blaskó Béla Dr. Bócz Endre Dr. Kovács Lajos
Munkatárs:	Kiss Erika
Szerkesztőség:	1048. Budapest, Külső Szilágyi út 120. Telefon: 06-30/378-1119 Telefax: 06-1/380-9694 E-mail: magyar.bunuldozo@gmail.com sajto@upcmail.hu
Nyomdai munkák:	iPixel Digitális Nyomda Budapest
Lapnyilvántartási szám:	163/0474/2/2010 HU ISSN 2061-8727

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

♦ A lap olyan írásokat közöl, melyek a bűnűldözési szakterület problémáival, a szakterületet befolyásoló jogalkotás kérdéseivel foglalkozik, és a társadalmi devianciákat, a bűnűldözés kérdéseit kriminalisztikai, kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi, rendészeti szempontból elemzik, értékelik. ♦ A szerzők szakmai véleményét a lap hűen közli, azok tartalmáért teljes mértékben a szerző felel, ezért a közölt tanulmányokban megjelenő vélemények és következtetések nem feltétlenül azonosak a lapalapító véleményével. ♦ A szerkesztőség fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására – az érdemi mondanivaló érintetlenül hagyása mellett. ♦ A szerkesztőségnek nem áll módjában a kéziratokat megőrizni, és visszaküldeni. ♦ A szerkesztőség alapvetően másodközlést nem vállal. ♦

TARTALOM

<i>Előszó helyett</i>	5
Jakab György, a Magyar Bűnöldözők Szakmai Egyesülete elnöke, felelős kiadó	
<i>Milyen utat válasszunk?</i>	7
Dr. Lakatos János főszerkesztő, a Szerkesztőbizottság elnöke	
<i>Aktuális szakmai jogszabályváltozások</i>	14
Az általános indokolások, és a parlamenti vita összefoglalójának bemutatásával	
<i>Interjúk</i>	23
Dr. Dux Lászlóval, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium felsőoktatásért felelős helyettes államtitkárával.....23	
Dr. Kocsis Mátéval, az Országgyűlés Honvédelmi és Rendészeti Bizottsága elnökével.....29	
<i>In memoriam Dr. Dobos János</i>	33
Dr. Kovács Gyula összeállítása dr. Dobos János életpályájáról	
<i>Tudományos – szakmai közlemények</i>	36
Dr. Kovács Gyula: A poggyászlopás nyomozása	

Előszó helyett

Tisztelt Olvasók!

Mindenkit szeretettel üdvözlök a *Magyar Bűnüldöző* első évfolyam első száma megjelenése alkalmából.

A Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete Elnöksége 2010 májusában egy szakmai folyóirat alapításáról döntött. A döntést tett követte, és a kedves olvasó most kezében tarthatja az első számot. Egyesületünk régi vágya teljesült azzal, hogy ezt a szakmai lapot kiadja.

Célunk, hogy aktuális témákban komoly szakmai cikkeket publikáljunk, hogy a bűnüldözésben résztvevő szaktekintélyekkel, valamint a bűnüldözés jövőjéről döntő személyekkel interjúkat készítsünk, és az olvasóinkkal megismeressük a gondolataikat. Reményeink szerint a *Magyar Bűnüldöző* eljut a szakma minden képviselőjéhez.

Kellemes időtöltést kívánok minden kedves olvasónknak és kívánom, hogy sok-sok hasznos információt tudjunk átadni Önöknek!

Jakab György
a Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete elnöke
felelős kiadó

Milyen utat válasszunk?

Ars poetica – főszerkesztői gondolatok

Mint azt Egyesületünk elnöke a köszöntőjében írta, egy ideje már készültünk egy olyan fórum létrehozására, amely nem csupán a tagságunk (már szokásosnak mondható) tájékoztatását szolgálná, hanem egyúttal lehetőséget nyújtana a minket foglalkoztató különféle szakmai kérdésekkel kapcsolatos gondolatok felvetésére, egymás véleményének, ötleteinek megismerésére, a hasznosítható tapasztalatok közreadására – s netán a problémák megoldásához kompetenciával rendelkezők megszólítására is.

A miatt nem aggódtunk, hogy nem lesz témánk, hiszen a bűnüldözés területén jó ideje számtalan tényező nehezíti a jogalkalmazók életét. Sokkal inkább az okozott fejtörést: mi lehet a nekünk leginkább megfelelő forma, hogy szándékunknak megfelelően helyet adhassunk a tudományos igényű tanulmányoknak, a napi problémákat és/vagy eredményeket feldolgozó szakcikknek éppen úgy, mint a kérdéseknek, a javaslatoknak – egészen a „mezei” hozzászólásokig; s ami igen fontos: mindezt a függetlenségünk megőrzésével.

A jelen viszonyok között a szakmai irodalom leginkább a tudományos publikációkra és a jegyzetekre korlátozódik. Nos, szerény lehetőségeink keretei között ezen próbálunk némiképp változtatni. S ha szabad itt elvekről beszélni: véleményünk szerint ***nincs olyan rebellis gondolat, amelyet ne lenne érdemes megismerni*** – merthogy ez úton kerül(het)nek elibénk (a számunkra még) új érvek, ötletek, indíttatások, motívumok, találkozhatunk egyedi, de figyelmen kívül nem hagyható szituációkkal; s végül is így kerülhetjük el, hogy – egyoldalúan – csak a saját észjárásunkat kövessük.

Első számunkban csupán néhány téma felvetésére szorítkozunk, mintegy jelezve, hogy miben várunk vitaindító cikkeket, hozzászólásokat, véleményeket – nem titkolva, hogy szándékunk szerint az egyes témák feldolgozását követően javaslatokat akarunk a szakma képviselői és a döntési kompetenciával rendelkezők elé tárni.

• • • • •

A büntető jogalkalmazás területén az elmúlt években több probléma merült fel a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.), a személy- és tárgykörözésről szóló 2001. évi XVIII. törvény (Sztk. tv.) és a hozzájuk közvetlenül vagy közvetve kapcsolódó más jogszabályok (törvények, rendeletek, továbbá belső utasítások, intézkedések) egyes rendelkezéseinek alkalmazása során. Tapasztalataink szerint a jogszabályi anomáliák miatt nem beszélhetünk sem egységes álláspontokról (értelmezésről), sem egységes joggyakorlatról. Nem egy olyan kérdés van, amelyről más a véleménye a bírónak, az ügyésznek és a különböző nyomozóhatóságoknak; és akadnak a gyakorlatban végrehajthatatlan előírások is.

Íme néhány példa:

Bár a hatályos Be. megalkotóinak körében magától értődő volt, hogy amit a törvény *nem szabályoz*, az nem jelent egyúttal tiltást is, illetőleg, hogy *nem kell mindent részleteiben szabályozni*, ez a „mentalitás” nem mindig jelenik meg a gyakorlatban, sőt, inkább az a jellemző, hogy a betűkhöz és nem a törvény értelméhez ragaszkodunk.

A kriminalisztika hétféle adatgyűjtési módszert ismer, amely a nyílt eljárásban (is) alkalmazható. Mivel a Be. ezeket *nem nevesíti*, hiányzik a végrehajtásuk módjára vonatkozó részletes (rendeleti) szabályozás. E mellett úgy tűnik, hogy e kérdésben maga a Be. is ellentmondásos: beszél ugyan a Rendőrség „egyéb adatszerző tevékenységéről” – de másutt ezt a megkeresés szabályaihoz köti, indokolatlanul. Hogy ez milyen következményekkel jár? Például: egy felmérés eredményei szerint a kriminalisztikai csapda (az elkövető kiléte felderítésének és tettenérésének viszonylag olcsó és meglehetősen hatékony módszere) alkalmazására az utóbbi években gyakorlatilag nem került sor (egy esetről tudott számot adni az RTF egyik hallgatója által e témában készített szakdolgozat).

Aggasztó az is: a joggyakorlatban alig fordul elő, hogy az adatgyűjtésről szóló rendőri jelentést bizonyítékként használnák fel a bíróság előtt; e kérdésben eltérő véleményeket hallhattunk ügyészekről és bírőról egyaránt.

Ma is visszatérő probléma a *felismerésre bemutatás* alkalmazása. Innen is csak néhány mozzanatot. Az ún. *informális felismerésre bemutatás* (amikor nem alkalmazzuk a Be. előírásait, „csupán” a krimináltaktikai ajánlásokat – pl. amikor a sértettel együtt bejárjuk a területet, hátha rátalálunk az elkövetőre) esetében van, aki elismeri, hogy ez a nyomozási cselekmény ugyan tényleg nem minősíthető felismerésre bemutatásnak, de *tartalmára nézve vallomást tehetnek az érintettek* – márpedig a szabályszerű kihallgatás során tett vallomás *bizonyítéknak* minősül, és fel is használható.

Hasonló kérdés: most már évtizedek óta (hiába) bírált rendelkezés, mely szerint *nem mutatható be, akit a sajtóban közzétett fényképe alapján kutatnak fel* – holott az azonosítás számtalan más jellemző (pl. a kézen lévő tetoválás) alapján is megtörténhet.

Korábban az elnevezés csak azért okozott zavart, mert a szakzsargonban a helyszíni szemle helyett rendszerint *helyszínelésről* beszéltek – ma már más, sokkal nagyobb problémával állunk szemben. Ma a Be. *helyszíni kihallgatásról* szól, és azt a *kihallgatás egyik fajtájának* tekinti – következésképpen egy olyan bizonyítási eljárás során, ahol létfontosságú a befolyásmentesség „*igazolása*” is, *nem lehet hatósági tanút alkalmazni*.

Ma már a jogokra-kötelességekre való figyelmeztetés/kioktatás helyzete ott tart, hogy nem egyszer a kihallgatási jegyzőkönyv 90 %-át ennek dokumentálása teszi ki – miközben szó sincs az *aktualitásról*, úm. mindenkit arra kell figyelmeztetni/kioktatni, ami rá vonatkozik, és minden esetben (tehát nem csak az eljárási cselekmény megkezdése előtt), amikor a probléma felmerül. Kissé nevetséges az is, hogy az érintettnek *kézzel oda kell írnia, hogy azt megértette*, mintha ez valójában bármit is igazolna.

Nehéz helyzetbe hozták a jogalkalmazókat a Be. és a körözési törvény elmentmondásai, a körözési törvény indokolatlan rendelkezései, illetőleg a végrehajthatatlan mozzanatok.

Rögtön az Sztk. tv. életbelépésekor számtalan gondot okozott a határozatok meghozatala, kihirdetése. Az ügyben eljárásra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatósághoz kötött határozathozatali jog/kötelesség nem is egyszer lelassította az eljárást, ezért „kiegészítő” rendelkezéseket kellett megalkotni.

A határozatok kihirdetése tekintetében ütközik egymással a Be. és az Sztk. tv., így azután *rendeleti úton* módosították a szabályokat – ami aligha alkotmányos, ráadásul nem is kielégítő: az *elfogó szerv* köteles a határozat köz-

lésére, noha az az *elrendelő*, vagy a *körözésirányító* szervnél áll rendelkezésre.

Indokolatlan pl. a járványügyi hatóság körözési jogköre – a törvény életbe lépése óta *egyetlen* ilyen elrendelés sem történt, ráadásul nincs hozzárendelve az előállítás lehetősége (tehát a rendőr annyit tehet, hogy igazoltatja az illetőt, azután jelentésben leírhatja, hogy abban a pillanatban hol tartózkodott a keresett személy – de orvosi ellátásra már nem állíthatja elő, legfeljebb kitör a járvány).

Végrehajthatatlan rendelkezés, hogy az elfogatóparancs kiadásakor a *bíró* készítsen személyleírást (ez kötelező kellék); hiszen lehet, hogy sohasem látta – melleleg a személyleírás elkészítésére nincs is „kiképezve”.

Nos, nyilván nem csak ennyi a problémánk a Be-vel és a körözési törvénnyel, de gondolatébresztőnek talán elegendőek az elmondottak. (És talán nem *rebellis* gondolat, hogy a jelenlegi statisztikai szemlélet hatékonyan szolgálja a bűnüldözés érdekeit.)

A Rendőrség bűnüldöző szerveinek működési területén néhol „rossz irányt vett” a rendkívüli halálesetek feldolgozását érintő szabályozás. A közigazgatási eljárás szabályozása során a jogalkotó (vagy az előkészítő) nem igazán vette figyelembe a sajátosságokat, különösen azt, hogy az ilyen jogesetekben a helyszíni szemlét *muszáj* úgy lefolytatni, hogy egy esetleges, későbbi büntetőeljárásban is *teljes mértékben* felhasználható legyen. Szóval: fényképezzünk, vagy hatósági tanút alkalmazunk? Vagy mégis csak más egy építésügyi helyszíni szemle, mint a rendkívüli haláleset?

Talán az is megfontolandó, hogy (bármely eljárásban) egyáltalán van-e szükség hatósági tanúkra, hiszen ez a jogintézmény azért nem általánosan elfogadott a világon.

Eredetileg a felelősségre vonás elsikkadása miatt kívántunk foglalkozni a tulajdon elleni szabálysértések helyzetével; mára azonban rendeződni látszik a helyzet. Viszont újabb gondok merültek fel a szemlével és a kutatással kapcsolatban. Reményeink szerint érdekes tanulmányt olvashatunk majd erről a következő számunkban azon tagtársunk tollából, aki éppen a napokban járja más oktató kollégákkal együtt az országot, és vesz részt az érintett állomány felkészítésében.

A közlekedési szakterületen az objektív felelősség elvének, illetőleg a köz-igazgatási és a szabálysértési eljárás határainak erőltetett megváltoztatása is számtalan kérdést vet fel.

Néhány az objektív felelősség elvének (alkalmazási) anomáliái közül:

- a jelenlegi rendszerben lényegében (valójában) csak a magyar rendszámú gépjárművek esetében, a Magyarországon lakással/telephellyel rendelkezőkkel szemben alkalmazható;
- a közlekedés biztonságára ténylegesen veszélyt jelentő, a szabályokat rendszeresen megszegőkkel szemben nincs visszatartó ereje – tessék utána nézni a híradásokban: akinek van pénze, az fizet(?), és másnap újra többszörösen túllépi a megengedett sebességet;
- a bírság kifizetése „mentesít” a büntetőpontok alól;
- egyáltalán nem elhanyagolható módon *nincs differenciálás* sem, ami pedig nem csak az esetek eltérő körülményei, hanem esetenként az elkövető életviszonyai miatt mégiscsak indokolt lenne;
- fennáll a többszörös büntetés lehetősége, hiszen egymástól független hatóságok (is) eljárhatnak, pl. a parkolási ügyek stb.;
- aggályos, hogy a bírságból jut „kötelezően előírt jövedelemhez” a Rendőrség, stb.

Látszatra nem bűnügyi problémáról van szó, gyakorlatilag viszont egyes közlekedési bűncselekmények megelőzése mégis csak ide vágó kérdés.

A legfrissebb hír ez ügyben, hogy – legalább is a külföldiek bírságolását érintően – önálló országgyűlési képviselői javaslat benyújtása készül.

A rendőrség állományának oktatása, kiképzése területén esetenként tarthatlan helyzetről, érthetetlen álláspontokról, irányzatokról beszélhetünk. Kétségtelen, hogy az oktatás helyzete elkerülhetetlenül összefügg az állományra vonatkozó mindenféle szabályozással (szolgálati törvény, stb.) de utóbbiakra most nem kívánunk kitérni.

Egyeseknek már régmúlt, néhányan még emlékeznek rá: a megfelelő előkészítés után felvettek valaki rendőrnek, elvégeztettek vele egy 4 (később már több) hetes alaptanfolyamot, és próbaidősként, mentorral szolgálatba állították. Ha bevált maradt, ha nem, akkor leszerelt. Aki maradt, a próbaidő letelével mehetett „iskolába” – ami így, valljuk be, a mai viszonyokhoz képest jelentős anyagi megtakarítást is jelentett.

A tiszthelyettes (később zászlós) képzés a második lépcső volt, a harmadik pedig az Akadémia, 1971-től a Rendőrtiszti Főiskola (noha nem kellett mindenkinek mindhárom lépcsőfokot végigjárnia).

Adott volt tehát az alapképzés, az ún. középfokú képzés keretében mód volt a közrendvédelmi, közlekedési, és bűnügyi elsődleges, a feladat ellátására felkészítő „szakképzésre”, és természetesen a tiszti, a majdani vezetői állomány már főiskolai szintű felkészítésére. Ami akkor is hiányzott: a valódi szakirányú képzés; hiszen aki bűnügyi szakon végzett, nem biztos, hogy kiképezték *vizsgálónak* (stb.) – ugyanakkor a zászlósképző iskola *baleset-helyszínelő-vizsgáló* szakon ténylegesen szakirányú felkészítést folytatott.

Ma eredendően „civiliek” képzése folyik, akik még nem tudnak szakmai ismeretekre támaszkodni, ami oktatónak, hallgatónak egyaránt nehézségeket okoz, és bizony nyoma sincs a képességek, alkalmasság kihasználásának, sőt, inkább az *átjárhatóság*, netán a *mielőbbi szolgálatba állítás* szorongatja az egész oktatási rendszert. Olyannyira, hogy manapság már egy felsőfokú „szakmunkásvizsga” egyenértékűvé vált a főiskolai diplomával (ugyanakkor az RTF nappali tagozatán végzettek számára nincs „biztos” kimenet). És továbbra is hiányzik a valódi szakképzés: pl. a tudomány és technika mai állása, folyamatos, néha ugrásszerű fejlődése közepette egy bűnügyi technikus kiképzése csupán tanfolyamszintű, noha inkább a szakértői szintet kellene megközelíteni.

Szakterületünkön a bolognai rendszer bevezetése, a felsőoktatási rendszerbe integrálás (pontosabban a megfelelés normáinak a tananyagszerkezettel összefüggő része) talán többet ártott, mint használt – persze nem az intézményeknek, hanem a **kiképzés** célirányosságának és hatékonyságának. Röviden: az évtizedekkel ezelőtt már bevált formákat/tartalmat talán nem volna szabad úgy kezelni, hogy ami régi, az egyúttal (biztosan) rossz is.

Természetesen e keretek között csupán néhány apró, és nem is biztos, hogy a legfontosabb mozzanatról lehetett szó. De (alighanem) ez a téma is figyelmet érdemel; bárha egyes nyilatkozatok alapján jelen pillanatban úgy tűnhet, hogy nem kell kulcsra-lakatra zárt kapukat döngöztünk.

Nos, ennyit kívántunk jövőendő olvasóink és szerzőink elé tárni a céljainkról és a lapunk tartalmával, hangvételével kapcsolatos elképzeléseinkről – bízva abban, hogy megfelelő lesz a fogadtatás. Hogy jó, vagy rossz utat választottunk, e kérdésre remélhetően már a következő számunk is ad értékelhető és hasznosítható választ.

A kezdeten immáron túl vagyunk, a jövő viszont egyáltalán nem csak a szerkesztőbizottságon múlik. Biztatunk hát minden érdeklődőt, hogy ne csak olvasóként, hanem szerzőként is vegyen részt ebben a munkában, hiszen *a szekér csak akkor megy, ha van, aki tolja-húzza.*

Dr. Lakatos János
a Szerkesztőbizottság elnöke, főszerkesztő

Szakmai jogszabályok változásai

- **Alkotmány**
- **Büntető Törvénykönyv**
- **Szabálysértési törvény**
- **Legfelsőbb Bíróság jogegységi határozata**

Rovatunkban képet kívánunk adni két lapszám megjelenése közötti időszak szakmai jogszabályainak változásairól, kicsit bepillantást engedve a kulisszák mögé is: összefoglaljuk a törvényjavaslatok vitái során elhangzott politikai és szakmai érveket, ellenérveket, és a fontosabb jogszabályok esetén a javaslatot benyújtó általános indokolását is megismertetjük Önökkel.

Szándékunk szerint ezzel teljesebb képet kaphatnak a jogalkalmazók egy-egy törvény megszületésének okáról, a törvényalkotó szándékairól.

Nem célunk a változott jogszabályok szövegszerű közlése, sem pedig az egységes szerkezetbe foglalt kiadása. Csupán utalunk a megváltozott jogszabályra, az azt módosító új törvény címére, és a Magyar Közlönyben történt megjelenésére.

Ám már az első lapszámunkban ellentmondunk saját szándékunknak, és bemutatjuk az Alkotmány módosításáról szóló törvény szövegét. Tesszük ezt azért, mert Honvédség, a Rendőrség, és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjainak egyik alapvető alkotmányos jogát, a választójogát korlátozza, mégpedig nem is akármilyen mértékben: a módosított Alkotmány egyszerűen felfüggeszti a passzív választójogot, –amire sem a rendszerváltás előtt, sem az azt követő húsz esztendőben nem volt példa.

Nem kívánjuk kommentálni ezt a szakmai körökben is nagy polémiát kiváltó alaptörvény-módosítást, csupán igyekszünk tényszerűen és részletesen beszámolni keletkezésének körülményeiről.

Az Alkotmány 2010. augusztus 11-i módosítása a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról (MK:130)

„Az Országgyűlés mint alkotmánymódosító hatalom a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény(a továbbiakban: Alkotmány) 19. § (3) bekezdés a) pontjában meghatározott hatáskörében eljárva a következő törvényt alkotja:

1. § Az Alkotmány 40/B. § (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) A Magyar Honvédség, a Rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártnak, politikai tevékenységet nem folytathatnak, továbbá szolgálati jogviszonyuk fennállása alatt és annak megszűnését vagy megszüntetését követő három évig nem indulhatnak jelöltként az országgyűlési képviselők választásán, az európai parlamenti választáson, a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek, valamint a kisebbségi önkormányzati képviselők választásán.

Az Alkotmányt módosító törvényjavaslatot képviselői önálló indítvány formájában nyújtotta be Lázár János (Fidesz) és Kocsis Máté (Fidesz).

Nem is kell túlzott jártasság a parlamenti matematikában és az erőviszonyok jelenlegi ismeretében, előre tudható volt az, hogy a benyújtott javaslat olajozottan megy át a Házon, hiszen a javaslatot jegyző Lázár János a FIDESZ frakcióvezetője, Kocsis Máté pedig a téma szerint érintett szakbizottság, a Honvédelmi és Rendészeti Bizottság elnöke.

A törvényjavaslat első változata még szigorúbb volt: a hivatásos állomány megszűnését követő öt évre tiltotta volna meg a választásokon való indulást (T/649), de ezt a betérjesztők az első bizottsági ülés után visszavonták. Ezt követően született meg az enyhébb (T/676) változat, amely elfogadásra is került.

Az előterjesztő kormánypárti képviselők az alábbiakkal indokolták a passzív választójog felfüggesztését:

„A módosítás a hatalom megosztásának és az államhatalmi ágak elválasztásának biztosítás a érdekében az Alkotmány szintjén garantálja, hogy a Magyar Honvédség, a Rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai, mint a végrehajtó hatalom gyakorlásában részt vevő tisztségviselők ne lehessenek egyben a törvényhozó hatalmat gyakorló Országgyűlés tagjai, de még jelöltként se indulhassanak az országgyűlési képviselők választásán. A módosítás az országgyűlési képviselők választása mellett a hivatásos állomány tagjai számára kizárja az európai parlamenti választáson, a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek valamint a kisebbségi önkormányzati képviselők választásán jelöltként történő indulás lehetőségét is.

A módosítást az indokolja, hogy nemcsak a megválasztott képviselők, illetve polgármesterek, hanem – a jelöltté nyilvánítástól kezdve – már az ilyen tisztségre jelöltek sem tekinthetők függetlennek az egyes pártok politikáitól. Márpedig az érintett szolgálatok depolitizálása, és ezáltal a plurális demokrácia megszilárdítása alkotmányosan indokolt cél minden demokratikus jogállamban. A hivatásos állomány tagjai kényszerítő hatalommal rendelkeznek és általában fegyvert is viselhetnek, így végső soron az államot szolgálják. Az embereknek ezért joguk van arra, hogy a rendőrséggel és az egyéb rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjaival való érintkezésük során olyan politikailag semleges tisztségviselőkkel találkozzanak, akikre még a gyanú árnyéka sem vetülhet ateckintetben, hogy munkájukat nem pártsemlegesen végzik.

A javaslat elfogadása esetén biztosított, hogy az érintett szervek hivatásos állományú tagjai esetében a politikai befolyásoltság látszata is kizárt legyen. A hároméves időtartamot indokolja, hogy az érintett szolgálatok tagjai szolgálati jogviszonyuk megszűnését követően még nem szakadnak el egyik napról a másikra korábbi munkatársaiktól, munkahelyi barátaiktól, így megszűnő jogviszonyukat követően az általuk –akárcsak jelöltként – képviselt politikai nézetek befolyással lehetnek korábbi – jelenleg még aktív állományú – munkatársaikra.

A javaslat elfogadása esetén azonban kétség sem férhet ahhoz, hogy a hároméves időtartam lejártával jelöltként elinduló - és esetleg megválasztott - egykori hivatásos állományú tag ennyi idő elteltével még bármiféle befolyással is lehetne korábbi munkatársaira.”

A benyújtott törvényjavaslat erős ellenérzéseket váltott ki az ellenzéki pártokból: mindannyian példa nélkülinek, és erősen túlzónak tartották. Felmerült a nemzetközi szerződésbe ütközés lehetősége is.

A vitában elhangzottak szerint az előterjesztés utólagos korlátozása új elem, hiszen az Alkotmány eddig is tiltotta a politikai tevékenység folytatását. (Más kérdés, hogy eddig az összeférhetetlenséget utólag, a hivatás gyakorlásának megszüntetésével lehetett feloldani.)

A kormánypárti képviselők fő érve az volt, hogy ez a megoldás már így is elkészt, hiszen a közéletben korábban meghatározó tisztségeket tölthettek be olyanok, akik rendelkezhettek minősített információkkal, és ezt kell sürgősen megszüntetni.

Az MSZP részéről felmerült, hogy a korlátozást ki kellene terjeszteni az állami vezető jogviszonyra is (erről dr. Lampert Mónika nyújtott be módosító indítványt a T/676/3 szám alatt, melyet azonban később visszavont).

Az ellenzéki pártok képviselői módosító javaslattal igyekeztek finomítani az eredeti javaslaton, melyek során felmerült, hogy csak a nemzetbiztonsági szolgálatok tagjaira vonatkozzon a szigorítás; hogy megyei közgyűlési szintnél lejjebb, a helyi önkormányzatokra ne vonatkozzon a tiltás; hogy a kisebbségi önkormányzati választásokra ne terjedjen ki a módosítás hatálya.

Az Országgyűlés végül a szükséges kétharmados többséggel az előterjesztők javaslatát fogadta el, és így a nevesített szervek hivatásos állományú tagjaira vonatkozó szigorítás 2010. augusztus 19.-én hatályba lépett.

2010. évi LXXXV. törvény

a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény módosításáról (MK:130)

A kormánypártok 2 – 2 képviselője önálló képviselői indítványként a T/616 szám alatt kezdeményeztek törvénymódosítást, melynek célját az általános indokolás tartalmazza:

„A katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény (a továbbiakban : Hft.) jelen Javaslattal képező módosítása – figyelembe véve egy koncepcionális felülvizsgálat lefolytatásának indokoltságát is – a legsürgősebb változásokat tartalmazza.

A Javaslát elsődlegesen célja, hogy a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény (a továbbiakban: Hvt.) 80. § (1) bekezdésének d) pontja szerint a Honvédség tényleges állományába tartozó, honvédtiszti alapképzésben résztvevő ösztöndíjas hallgatók és a katonai szakképzésben részt vevő tényleges állományú hallgatók kirendelés alapján igénybe vehetők legyenek a Hvt. 70. § (1) bekezdés szerinti katasztrófavédelmi feladatok ellátására. A hatályos törvényi rendelkezések csak az önkéntes jelentkezés alapján történő szolgálatteljesítést teszik lehetővé, azonban a hatékonyság növelése és a tervezett váltások biztosítása érdekében nem mellőzhető a miniszeri jogkörben elrendelhető feladatvégrehajtás.

A Javaslát a katonai felsőoktatási intézményben tanuló ösztöndíjas hallgatókra kezdeményezett szabályozással párhuzamosan lehetővé teszi, hogy a rendvédelmi felsőoktatási intézményben tanuló ösztöndíjas hallgatók a katasztrófák megelőzésére és következményeinek elhárítására irányuló feladatok ellátásában részt vegyenek, illetve díjazásban részesüljenek.

A Javaslat a katasztrófa-védelmi és elhárítási tevékenység biztosítása mellett erősíteni kívánja a katonai felsőoktatás intézmény működésének katonai jellegét, megfelelő válaszokat adva az elmúlt időszakban felmerült gyakorlati problémákra, szabályozási igényekre.”

**2010. évi LXXXVI. törvény
a közbiztonság javítása érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról (MK:130)**

A kormány által a T/580 szám alatt beterjesztett törvényjavaslat több ponton módosította a szabálysértésekről szóló törvényt, valamint a Büntető Törvénykönyvet, a Rendőrségről szóló törvényt, a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvényt, az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló törvényt, és a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló törvényt.

A törvényjavaslat elfogadásától a kormány a közbiztonság javulását reméli, az általános indokolásban megfogalmazottak szerint:

„Az eljárási szabályok módosítását egyes szabálysértések társadalomra veszélyességének növelése indokolja, a javaslat célja az ellenük való hatékonyabb fellépés. A közvéleményt irritálja, hogy noha a feloszlott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel sok helyen a nyilvánosság előtt történik, mégsem kerül sor rövid időn belül a tényállás felderítésére és hatékony szankcionálásra. Elsősorban a kistélepüléseken élőket sújtja, hogy a tulajdon elleni szabálysértések felderíthetetlenek maradnak, a magánlaksértések elszaporodnak. Ha a valóltan bejelentést követően a hatóság vagy a közfeladatot ellátó szerv a helyszínre vonul, a polgárokat szolgáló valós feladatait ideiglenesen nem tudja ellátni. A javaslatban szereplő törvénymódosítások célja ezen anomáliák megszüntetése.

A tulajdon elleni szabálysértések elleni hatékonyabb fellépést szolgálja, hogy a javaslat az elkövetővel szemben elzárás-büntetés kiszabását is lehetővé teszi; ezáltal jogi lehetőség lesz a tetten ért elkövető őrizetbe vételére, aminek önmagában is visszatartó ereje van; ezen túlmenően az elzárással fenyegetett szabálysértések esetén lehetőség van gyorsított eljárás lefolytatására is.

A szabálysértések felderítését a tapasztalattal nem rendelkező jegyző helyett a büntetőeljárások során már ez irányú ismereteket szerzett rendőrség hatáskörébe utalja. A javaslat bővíti a tárgyi bizonyítási eszközök felkutatásának lehetőségét.

A javaslat célja az is, hogy a terrorfenyegetettséggel összefüggő információk komplexebb adatok alapján történő elemzést, értékelést lehetővé tegye, és ezzel elérje a döntéshozatali folyamat felgyorsulását. Ennek érdekében a törvényjavaslat szerint a döntési szintek számát csökkentve az országos rendőrfőkapitány helyett a belügyminiszter gondoskodik a terrorfenyegetettséggel összefüggő információk elemzéséről és a terrorcselekmények felszámolásáról.”

A törvényjavaslat betervezése során a tulajdon elleni szabálysértések elzárással való szankcionálása –főképp a fiatalkorúak esetében–, valamint a felosztatott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel büntetése váltotta ki a legnagyobb vitát.

Az ellenvélemények hangoztatása során érvként merült fel a büntetés-végrehajtási intézmények túlzsúfoltsága, a fiatalkorúak elzárása során a tankötelezettség teljesítése, a már így is leterhelt rendőri állomány további feladatokkal történő ellátása, illetve a felosztatott társadalmi szervezetek vonatkozásában a volt Magyar Gárdával mutatkozó „erős párhuzam”.

Elhangzott több helyen is, hogy a kihirdetéstől számított nyolc nap nem hagy elegendő felkészülési időt a törvény végrehajtására.

A kormány képviselőjében a szakbizottsági üléseken jelenlévő dr. Felkai László belügyminisztériumi közigazgatási államtitkár emlékeztette a képviselőket, hogy évek óta feszítő probléma a szabálysértési értékre elkövetett lopások, rongálások, csalások, sikkasztások eljárásjogi helyzete. Az önkormányzatok jegyzői –főképp kistélepüléseken– nincsenek felkészülve a nagy tömegben előforduló eljárások lefolytatására, nincs kellő felhatalmazásuk a bizonyítékok beszerzésére. A betervezett javaslat erre kíván megoldást találni azzal, hogy előkészítő eljárás keretében a rendőrség hatáskörébe utalja a bizonyítékok összegyűjtését, és az elkövető felderítését.

Utalva az egyik hozzászólásra elmondta, hogy feladatot alapvetően a körzeti megbízotti állományra kívánják bízni, mivel ők élnek a lakosság közelében, ők ismerik legjobban a helyi viszonyokat. A létszámuk kialakítása első sorban szervezeti kérdés, melyet átcsoportosítással lehet kezelni.

A fiatalkorúak elzárásával kapcsolatosan elmondta, hogy büntetőügyekben eddig is volt lehetőség a fiatalkorúval szemben szabadságvesztés büntetést kiszabni, és előzetes letartóztatást alkalmazni, így nem lehet új elemként értékelni az elzárás alkalmazását.

A büntetés-végrehajtási intézményekkel kapcsolatban bejelentette, hogy a Belügyminisztérium meg kívánja nyitni a nemrégiben bezárt solti, és a budapesti Gyorskocsi utcai intézeteket.

A felosztatott társadalmi szervezeteket illetően elmondta, hogy nem a cselekmény mögött meghúzódó szervezetek száma a lényeg, hanem az, hogy közterületen, mások által észlelhető módon hányszor fordul elő ilyen cselekmény. Ezek száma pedig elszaporodott az utóbbi időben, ezért szükséges a már eddig is hatályos szabályozás szankciórendszerét szigorítani.

A törvényjavaslathoz benyújtott képviselői módosító javaslatok legtöbbje a fiatalok elzárásának lehetőségét kívánta kizárni; törölni akarta a javaslatból a magánlakásba való bejutás szabályozását, illetőleg a felosztatott társadalmi szervezettel kapcsolatos szabálysértési tényállását (vagy annak elzárással való szankcionálását); ki akarta venni a javaslatból a 48 órán belül való elfogás tettenéréssel azonos szintű kezelését; valamint lényegesen meg kívánta hosszabbítani a felkészülési időt.

A benyújtott módosító javaslatok legtöbbje nem kapta meg a szükséges számú támogatást. Az elfogadott törvény 2010. augusztus 19.-én lépett hatályba.

E törvényhez kapcsolódik az alábbi miniszteri rendelet is:

A belügyminiszter 1/2010. (VIII. 18.) BM rendelete

Az elzárás, illetőleg a pénzbírságot helyettesítő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 7/2000. (III. 29.) IM–BM együttes rendelet módosításáról (MK:134)

A rendelet 2010. augusztus 19.-én lépett életbe.

2010. évi LXXIII. törvény

a Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. törvény hatályba nem lépéséről, valamint az ezzel összefüggő törvenymódosításokról (MK:118)

A törvény legfontosabb rendelkezése, hogy az Országgyűlés által már korábban elfogadott, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. törvény nem lép hatályba.

2010. évi LVI. törvény

a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról (MK:107)

Az ún. „Három csapás” törvény. Ennek bevezetése széleskörű vitákat eredményezett, mintegy megosztva a jogtudományok művelőit. Több neves szakember és szervezet érvelt ellene, és foglalt állást mellette.

Mivel tudományos és szakmai berkeken belül ennyire széleskörű vitát gerjesztett e törvényjavaslat, lapunk későbbi számában részletesen kívánunk foglalkozni a Büntető Törvénykönyv e módosításával.

Ezért most kommentárként csak az előterjesztő –a Fidesz és a KDNP képviselőcsoportjai– általános indokolását közöljük:

„A 2010. évi országgyűlési választásokon megnyilvánuló egyértelmű választói akarat arra kötelezi az Országgyűlést, hogy a választási programokban megfogalmazott és a választók által támogatott büntetőpolitikai intézkedések a lehető leghamarabb törvényerőre emelkedjenek. Ilyen büntetőpolitikai intézkedés az Egyesült Államok több tagállamában, vagy a szomszédos Szlovákiában már bevezetett, Magyarországon „Három csapás” néven ismertté vált törvény, amelyet több százezer állampolgár aláírásával is támogatott. A Javaslat beilleszti a magyar büntetőjog rendszerébe a személy elleni erőszakos bűncselekményeket sorozatban elkövető bűnismétlők büntetésének jelentős szigorítását, amely a legsúlyosabb esetben életfogytig tartó szabadságvesztés is lehet. Ezzel párhuzamosan – ugyanazon büntetőpolitikai megfontolásból – a Javaslat visszaállítja a 2003. március 1-jét megelőző büntetés kiszabási szabályokat, az úgynevezett „középmértékes büntetést”, amely törvényhozói értelmezést ad a Büntető Törvénykönyv büntetési rendszerének helye s alkalmazásához.

A Javaslat – szintén a választói akaratra visszavezethetően – két ponton módosítja a Büntető Törvénykönyv Különös Részét. Az utóbbi években jelentősen elszaporodtak a tanárokkal szembeni erőszakos cselekmények, amelyeket közfeladataik ellátása során szenvedtek el. Az iskolai erőszak mindenképpen összetett probléma és komplex megoldást igényel, de ebből nem maradhat ki a büntetőjog eszközrendszere sem, hiszen a jelenlegi büntetőjogi védetség nyilvánvalóan nem volt elegendő visszatartó erő az ilyen bűncselekmények megelőzésére, ezért szükség van arra, hogy a Büntető Törvénykönyv fokozottabban védje a közoktatásban dolgozó pedagógusokat.

A Javaslat a legújabb európai felfogásnak és a magyar Alkotmánybíróság évtizedes gyakorlatának megfelelően, a totalitárius rendszerek bűneinek, és áldozatainak azonos mércével mérése érdekében módosítja az előző Országgyűlés által elfogadott új büntetőjogi tényállást, amely <A holokauszt nyilvános tagadása> néven került beiktatásra a magyar büntetőjogba. A jövőben a Büntető Törvénykönyv a nemzeti szocialista és kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadását egyaránt büntetni rendeli.”

A törvény 2010. július 23.-án lépett hatályba.

**A Kormány 232/2010. (VIII. 19.) Korm. rendelete
a Terrorelhárítási Központról (MK:135)**

A jogszabály egységesíti a terrorcselekményekkel szembeni fellépést önálló országos hatáskörű szerv létrehozásával, és a Köztársasági Örezred hatásköréből a Terrorelhárítási Központ hatáskörébe utalja a köztársasági elnök és a miniszterelnök biztosítási teendőit.

**A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága 1/2010. (VII. 16.) büntető,
közigazgatási és polgári közös jogegységi határozata (MK:120)**

„A Nyugdíjfolyósító Igazgatóság által jogszabály alapján kiállított, a jogosult nevét, lakcímét, nyugdíjas törzsszámát tartalmazó, egyedi sorszámozással ellátott, a jogszabályban meghatározott utazási kedvezmény igénybevételeire jogosító „Nyugdíjasok utazási utalványa” közokirat.”

Interjúk

Lapunk e rovatában az érdeklődésre leginkább számot tartó témákkal kapcsolatosan kérdezzük meg a legilletékesebbeket. Célunk az, hogy olvasóink valós, érdemi információkat kapjanak szakmai, vagy azzal szorosan összefüggő kérdésekről, valamint bemutassuk egy-egy terület rövidebb-hosszabb távú stratégiáját.

Hosszú évek óta vita tárgya a nyelvvizsga, mint a diploma megszerzésének feltétele. Ez a vita időről-időre felizzik, így napjaink egyik aktuális témája. Annál is inkább, mert az elmúlt időszak oktatási kormányzata látszólag ok és cél nélkül többször megváltoztatta a nyelvvizsga kötelezettsége alóli mentesség feltételeit.

Az új kormányzat hivatalba lépése jó alkalom lehet arra, hogy nyugvópontra kerülhessenek ezek a viták. Erről, és a felsőoktatási törvény jövőbeni módosításáról is beszélgetett **Hóbor Zsolt** **Dr. Dux Lászlóval, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium felsőoktatásért felelős helyettes államtitkárával.**

Helyettes államtitkár úr, tervezi-e a kormányzat a felsőoktatási törvény átfogó korszerűsítését, a bevezetése óta gyűjtött tapasztalatok alapján?

Igen, ez szerepel az új kormányzat, és az oktatási államtitkárság munkatervében. Nemrégiben munkacsoportok kezdték meg ennek az előkészítő munkáját. Eddig is igen jelentős mennyiségű írásos előkészítő anyagot kaptunk különféle szakmai testületektől, szervezetektől. Ezekkel, illetve a saját elképzeléseinkkel –melyek a választásokon nyertes kormányzó pártok programjából erednek– kezdték meg ezek a munkacsoportok az előkészítő munkájukat. Erről az őszi folyamán egy szélesebb körű társadalmi egyeztetést fogunk kezdeményezni. Magának a felsőoktatási törvénynek az új koncepciója ősszel kerül a kormány elé, és várhatóan a jövő év elején döntés is születik róla. Ezután veszi kezdetét a kodifikáció, ami ha figyelembe vesszük az EU elnökség jelentette plusz terheket is, akkor vélhetően 2011 végére, 2012 elejére reálisan elkészülhet.

Időről-időre felvetődő probléma a nyelvvizsga, mint a diploma megszerzése előfeltételének kérdése. Manapság, amikor nyelvi érettségivel, és nyelvvizsgával kerülnek ki a tanulók a középiskolákból, nem okafo-gyott-e továbbra is a diplomaszerzéshez előírni a nyelvvizsga megszerzését?

Itt mindjárt az elején ketté kell választani ezt a kérdést. Az egyik a használható nyelvtudás, a másik pedig maga a nyelvvizsga bizonyítvány. Sajnos azt tapasztalatból tudjuk, hogy a magyar fiataloknak –akár a magasan képzeteknek is– az idegen nyelvtudása messze elmarad a szomszéd országokétól, vagy például a skandináv országokban lakóktól, akik viszonylag kicsi, izolált nyelvi környezetben lévő országokban élnek.

A másik kérdés pedig a nyelvvizsga, a nyelvvizsgát igazoló dokumentumok. Sajnos, ezek a dokumentumok sem mindig garantálják a megfelelő nyelvtudás meglétét. Azt, hogy az egyetemi, főiskolai végzettségnek egy bizonyos megfelelő szintű nyelvtudással együtt kell járnia, én azt hiszem, ezt senki nem vitatja. Számos egyetemen, főiskolán egyébként nagyon jól alakul a nyelvvizsgát tevők, vagy már nyelvvizsgával érkezők aránya. Éppen ennek a kérdésnek az aktualitása miatt most kértünk egy statisztikát az elmúlt három évre arról, hogy miképp alakul a nyelvvizsga hiányában diplomájukat abban az évben át nem vevők aránya. Erről a kimutatásról elmondhatjuk, hogy az országban a legkedvezőbb arányokat az Semmelweis Egyetem nyújtotta, ez csupán 3%. E mögött nyilván az húzódik, hogy az orvosok, fogorvosok, gyógyszerészek diplomája nemzetközileg nagyon piacképes, létérdekük, hogy tudjanak nyelveket. Egyébként talán meglepő, de a Rendőrtiszti Főiskola is a legjobban teljesítők között van: csupán 11 néhány százalék a nyelvvizsga hiánya miatt a záróvizsga évében ki nem adott diplomák aránya. Egyébként a Corvinus Egyetem és az ELTE, ahol még olyan kb. 10 %, ez az arány, az országos átlag valahol a 30-40% körül van, ami azért elég magas. A művészeti képzésben a legrosszabb a helyzet, ott felmegy ez a szám 60-70%-ra is.

Nyilván annak is meg kell keresni a módját, hogy a nyelvoktatás és a nyelvvizsga letételének anyagi nehézségei ne jelentsenek gátat annak, aki azért nem tesz nyelvvizsgát, mert ez plusz költséggel járna a tanulmányai során, vagy mert az egyetem kereteink belül ezt nem tudja megoldani. Úgy gondolom, ennek az oldalát nyilván újra kell gondolni.

Én nem hiszem azt, hogy lehetne olyan engedményt tenni, amely azt eredményezné, hogy a magyar fiataloknak ne kelljen komoly nyelvtudással rendelkezniük. A jelenlegi gyakorlatban egyébként a versenyszférában nem is nagyon kérik a nyelvvizsga bizonyítványt, ott három-négy perces beszélgetés alapján eldöntik, hogy az illető nyelvtudása megfelel-e a követelményeknek, vagy sem. Nyilvánvalóan egy törvényi szabályozásban valamihez kötni kell ezt a követelményt, és mivel jelenleg nincs jobb, ezért szükségese-k a nyelvvizsga végzettségeket igazoló dokumentumok.

Ez természetesen érthető, de nemcsak nappali tagozaton tanulókról beszélünk. A felsőoktatásban tanulók jelentős részét teszi ki a levelező tagozaton tanulók száma, akiknek komoly hányada munka, család mellett tanul. Tanulmányaikat sokszor munkahelyük megtartása érdekében végzik, vagy a magasabb kereseti lehetőség elérése érdekében. A liberális oktatási kormányzat többször módosította a nyelvvizsga megszerzésének kötelezettségét, életkor függvényében. A módosítások miatt több száz diploma maradt a felsőoktatási intézményekben, nyelvvizsga hiánya miatt. Nyilván Ön is tudja, több olyan beadvány fekszik az Alkotmánybíróság asztalán e tárgykörben, melyekben még nem született döntés. Kíván-e ezen az anomálián változtatni az oktatási kormányzat?

Ez részben az előző válaszból kiderül: itt valamilyenfajta dokumentálható teljesítményre szükség van az idegen nyelvtudás területén is.

Én úgy tudom, hogy jelenleg akik a negyvenedik életévüket betöltik, eleve mentességet kapnak. Egyébként egyedi, speciális kérelmeket szerintem tud kezelni a rendszer: például el tudok képzelni olyan területeket, szociálisan nagyon hátrányos helyzetű embereket, valamint olyan tevékenységi köröket, ahol a nyelvtudás annyira nem elengedhetetlen, ahol ez megoldható. Itt jegyezném meg, hogy a magyarországi kisebbségek nyelvét sem hátrány, ha valaki megfelelő szinten beszéli, és ez akár a versenyszférához köthető tevékenységekhez is kapcsolható.

Amin inkább szerintem gondolkodnunk és cselekednünk kell, az a használható nyelvvizsga megszerzése anyagi, és technikai feltételeinek megkönnyítése. Mindezt azért, hogy a család és munka mellett tanulónak se jelentsen külön anyagi terhet, plusz szervezési problémát, hogy a tanulmányaik mellett még külön nyelvvizsgát is szerezzenek.

Ezért meg kell próbálni legalább a szaknyelvi területen a felsőoktatási intézményekben belül külön térítés nélkül biztosítani az idegen nyelv elsajátítását, és az erről szóló bizonyítvány megszerzését valamilyen módon megkönnyíteni.

Mindemellett nem szeretném, ha az az üzenet maradna meg akár ebből a beszélgetésből is, hogy nem tekintjük nagyon fontosnak a idegen nyelv megtanulását.

Értem az üzenetét, de engedje meg, hogy még a nyelvtudás problémáinál maradjak: a PhD fokozat megszerzéséhez két nyelvvizsga szükséges. Ebben az esetben is felmerül, hogy azok az oktatók, akik nem egyetemi tanulmányaik befejeztével maradnak a felsőoktatási intézményekben oktatói munkát végezni, hanem un. pályaelhagyóként kerülnek vissza a felsőoktatás rendszerébe –gazdag elméleti tudással és gyakorlati tapasztalattal– akár ötven, hatvan éven felül elvárható-e tőlük a két nyelvvizsga megszerzése?

Ebben különbséget kell tenni, mert a második nyelvvizsga az nagyon sok, főleg a természettudományos, orvosi, műszaki területeken a PhD, tehát a doktori fokozat megszerzéséhez csak alapszintű nyelvtudást feltételez.

Tehát a középfokú mellett –amely már a diploma megszerzéséhez amúgy is szükséges volt–, egy másik nyelvből alapszintű tudást követelünk meg.

Viszont a bölcsészeknél, vagy olyan területen, ahol maga a nyelv ismerete a tudományos pályán való haladásnak a része, nyilvánvalóan nem okozhat gondot, hogy még egy középfokú szintű nyelvtudás megkövetelése.

Egyébként én magam is doktori iskolát vezetek a szegedi egyetemen 1992 óta. Ez idő alatt nem találkoztunk olyan hallgatóval, aki teljesítette a doktori fokozat megszerzéséhez támasztott elég magas követelményeket, ugyanakkor ne tudott volna még egy második nyelvből legalább alapszintű nyelvvizsgát szerezni.

Tehát ha jól értem, akkor ennél a szintnél sem terveznek életkorhoz köthető könnyítést?

A doktori fokozat megszerzése a magasabb szintű egyetemi oktatói tudást és a nemzetközi versenyképességet szavatolja, tehát ezért nem hiszem, hogy ezen a területen látványosan változtatni kellene.

Az egy ésszerű dolog, ha valakinek nem kifejezetten nyelvész a területe, ott egy középfokú és egy alapszintű nyelvvizsga elegendő.

Általában nem tipikus egyébként ma Magyarországon, hogy PhD fokozatot tömegével 50-60 éves kollegák szereznek meg, míg a korábbi kandidátusi fokozatnál ez előfordult. Most inkább azt látjuk, hogy a PhD fokozat megszerzésének a tipikus életkora öt-tíz évvel lejjebb mozdult, mint korábban a kandidátusi fokozatnál.

Említette, hogy Ön is doktori iskolát vezet, így azt hiszem, a következő kérdés külön is aktuális. A doktori iskolák működtetése az intézményi autonómia része. Ebből adódhat, hogy az egymástól merőben eltérő szakterületeken –természetesen a felsőoktatási törvény keretein belül– más-más követelményrendszer érvényesül, vagyis hol nehezebb, hol könnyebb a PhD fokozat megszerzése. Nem jelentene megoldást a joggal elvárt magas színvonal egységes biztosítása érdekében, ha a PhD, DLA fokozatok megszerzésének lehetősége a Magyar Tudományos Akadémiára kerülne vissza?

Én azt hiszem, hogy ez egy nagy előrelépés volt az Antall-kormány idején, amikor a doktori képzés visszakerült az egyetemekhez azzal együtt, hogy az akadémiai kutatóintézetek a doktori iskolákba akkreditálva működnek.

Inkább az volt a rendszeridegen, hogy nem az egyetemek adják a tudományos fokozatot, tehát ezzel sem jogilag, sem szervezetileg nem látunk problémát.

A minőségnek egységes magas szinten tartásában pedig a Magyar Akkreditációs Bizottságnak van szerepe. Ott a Magyar Tudományos Akadémia igen jelentősen képviselteti magát, és ott történik minden oktatással, minőségellenőrzéssel kapcsolatos követelménynek a megszabása. A természettudományok körében könnyebben megvalósítható, de persze általánosan valamennyire egységes szakmai specifikus követelményeket támasztunk: tehát a minimális közleményszám, a közleményeknek az un. impakt-faktora, ami bizonyos fajta tudományos súlyát jelképezi a tudományos folyóiratoknak, cikkeknek, az, hogy abban első szerzőként kell, hogy szerepeljen a jelölt, és még számos olyan kritérium van, amelyek azt szolgálják, hogy olyan bántó különbségek ne legyenek a doktori fokozat és az ahhoz elvárt teljesítmény között, legalábbis ugyanazon a szakterületen.

Nyilvánvalóan itt sokszor almát és körtét kell összehasonlítani, ezért azzal óvatosnak kell lennünk, hogy mennyire akarjuk mi az összes tudományterületen egységessé vagy azonossá tenni a követelményeket. Fontos minőségi mutató, hogy mi történik a fokozatot szerzettjeinkkel. Amíg ők elég jól, és versenyképesen megállják a helyüket, akár az itthoni, akár a nemzetközi kutatási-fejlesztési területeken, addig azt mondhatjuk, hogy olyan nagyon nagy probléma nincs.

Legnagyobb részt a Magyar Akkreditációs Bizottságnak a feladata a minőség magas szinten tartása, akik szinte folyamatos minőségellenőrzést végeznek a doktori iskolákon.

A felsőoktatási törvény komoly terhet ró az alsóbb oktatói fokozatot betöltőkre, a tanársegédekre, adjunktusokra. Magas kötelező óraszámuk mellett továbblépésükhöz szükséges a PhD fokozat megszerzése, ugyanakkor például alkotói szabadság sem illeti meg őket. Az ő oktatói fokozatuk nyugdíjba vonulásukkor meg is szűnik. Lát-e módot az ilyen aránytalanságok kiküszöbölésére?

Igen, ez valóban komoly probléma. Az oktatás tömegesedése, tehát a nagyon magas létszámmal, nagyon magas óraszámokat tartó oktatók egyszerűen szellemileg is, és fizikailag is elhasználódnak, mire a saját kreatív kutatásaikhoz jutnának. Tehát látjuk a veszélyét, ha valaki komolyan, szívvel-lélekkel elvégzi a rá kirótt oktatási feladatokat az már nem vagy csak egy nagyon szerencsés nemzetközi együttműködések köszönhetően tudná időben azokat a tudományos publikációkat teljesíteni, ami az előmeneteléhez szükséges.

Nem tartjuk szerencsésnek, hogy kettéválik a felsőoktatásban dolgozók köre. Az egyik csoportot olyan dolgozók teszik ki, akik egész életükben órát tartanak, gyakorlatot, szemináriumot vezetnek, kutatásaikkal nem haladnak, illetve ki is szorulnak a kutatási versenyből. Ezzel szemben a másik területen pedig olyanok vannak, akik éjjel-nappal kutatnak, akár alkalmazott kutatási, akár nemzetközi pályázatok keretében, és nem, vagy alig vesznek részt az oktatásban.

Például a kutató egyetemi pályázat, és a kutató egyetemeknek nyújtott több-let támogatások az ilyen problémák megoldását célozzák, vagy a jövőben célozhatják. Ezzel egy kicsit fel tudnánk szabadítani a kutatás számára az oktatással leterhelt kollegák valamennyi idejét, energiáját.

Erre a problémára van kitalálva a külföldi egyetemeken az ún. „szabbatikel”, a hetedik nap, tehát minden hetedik évben elmehet egy bizonyos szintet és kort elért kutató kutatni máshova, úgy, hogy megtarthatja az állását és a fizetését is. Ezzel a rendszerrel igyekeznek versenyben tartani az idősebb korosztályt is.

Látnunk kell –főleg a természettudományos területeken–, hogy irgalmatlanul felgyorsult a tudás amortizációja. Egy öt-hat éves technikai elméleti tudás nem biztos, hogy versenyképes marad. Ezeket a váltásokat –főleg ha valaki már nagyon el van foglalva az oktatással, adminisztrációval–, nem olyan könnyű követni negyven-ötven éves kor felett.

Bizonyos területeken lassan ott tartunk, hogy valaki szinte a harmincas éveire kiöregedik a saját szakmájából a kutatásban, hogyha nem kap lehetőséget arra, hogy nyugodtan, elmélyülten megújítsa a technikai felkészültségét, mert amit ő az egyetemen meg a doktori képzésben megtanult, az tíztizenkét év múlva elavul, és nem tud versenyképes maradni.

Jövőre, 2011-ben hazánk tölti be az EU soros elnöki tisztét. Az erre való felkészülés évek óta folyik, nyilván mára már csak a konkrétumok meghatározása, finomítása maradt. Tervezi-e a kormányzat az EU elnökség idején fellépni a bolognai rendszer korszerűsítése, finomítása érdekében?

Ez a folyamat az EU elnökségtől függetlenül is zajlik. Én azt hiszem, a bolognai rendszer, és annak magyarországi megvalósulása rettentő nagy különbségeket mutat. A bolognai rendszer sokkal megengedőbb, és bizonyos közös célok érdekében folytatott erőfeszítésekre korlátozódik. Ebből sajnos Magyarországon a 2005-ös felsőoktatási törvény egy elképesztően merev, és több területen meglehetősen negatív hatású rendszert alakított ki. Én tehát azt mondanám, hogy az ezzel szembeni fellépésünk és a korrekció már sokkal hamarabb megindul a szakértői csoportokban, a felsőoktatási törvény koncepciójával együtt.

Majdnem csak azt mondanom, ehhez a feladathoz nincs szükség az EU elnökségre, hogy Magyarországon a bolognai folyamat címén bevezetett, és számos területen, pl. a tanárképzésben egyértelműen negatív hozadékú folyamatokat megállítsuk, vagy visszafordítsuk.

Köszönöm a beszélgetést!

Már a most kormányzó pártok választási retorikájában is kiemelkedő fontosságú témaként szerepelt a közrend, a közbiztonság kérdése. Prioritásukat a kormányprogram is kiemelte, és azóta több jogszabály is született, melyek e területek helyzetének javítását célozzák. Természetesen a közbiztonságért felelős testület, a Rendőrség is reflektorfénybe került ennek okán.

A rendészeti szervek helyzetéről, jövőjéről, az ágazat szerepéről, és a politikával való kapcsolatáról **Dr. Kocsis Mátéval, az Országgyűlés Honvédelmi és Rendészeti Bizottsága elnökével** beszélgetett **Hóbor Zsolt**.

Elnök úr! Mint a parlamenti szaktanács elnöke, hogyan látja a magyar rendészet helyzetét?

Jelenleg a feltérképezés zajlik, de elmondhatom, hogy nem jobb a helyzet, mint ahogy a választások előtt mi azt gondoltuk. Azok a dolgok, melyeket problémaként érzékelünk, és a választást megelőző időszakban hangoztatunk is, valóságszerűek. Van néhány olyan adat, melyet fontosnak tartok megemlíteni, és ezek számomra is különösen megdöbbentőek: a rendőrség állományából 2006 és 2009 közötti időszakban közel nyolcezer rendőr került nyugállományba. Három év alatt ez egy borzasztó nagy szám. Ugyanakkor a rendőri vezetők szerint közel háromezer rendőr hiányzik az utcákról. Budapest VIII. kerületében például 10 évvel ezelőtt nagyobb létszámú volt a Közrendvédelmi Osztály, mint ma az egész kapitányság. Szintén elgondolkodtató, hogy a közel negyvenkétezres rendőri állományból tízezren főtisztek, ami többek között az utcai járőrszolgálatról veszi el a létszámot. Ezen mindenképpen változtatni szeretnénk. A BRFK központi támogatása 2000-2001-ben közel duplája volt a mainak. Mindezek mellett a legnagyobb válság mégis csak a szolgálatot teljesítők anyagi viszonyai körül van. Egy kezdő rendőri fizetés 80-90 ezer forint, és több évtizedes szakmai múlttal sincs arra esély, hogy egy rendőr a gyermekeivel tisztességesen megéljen. Vannak olyan rendőr családok, akik a mai szociális rendszer szerint segélyre jogosultak! Ezért a rendőrséget szeretnénk megerősíteni anyagi és morális értelemben egyaránt, mert erős közbiztonság nélkül, nem fejlődhet az ország.

Ehhez jön még az a közel négyszázezer elkövetett bűncselekmény, melyeken belül nőtt a személy elleni bűncselekmények száma, de a 65 %-a nagyon elleni, tehát lopás, csalás stb.–, ami ugyan csökkenő tendenciát mutat, de tudjuk, hogy a statisztikai mutatókat igény szerint lehet befolyásolni, amire sajnos példák is vannak. Ettől függetlenül a valós helyzetet nem az adja meg, hogy néhány rendőrségi, vagy ügyészségi statisztika mit mutat, hanem az, hogy az emberek biztonságérzete milyen. Az pedig rossz.

A helyzet tehát nem rózsás, és ahogy a miniszterelnök úr is többször elmondta, a gazdasági felemelkedés alapja, hogy rend, és biztonság legyen az országban. Nehéz motiválni az adófizetőket, hogy dolgozzanak és adózz-

zanak becsületesen, amikor azt, amit napközben megkeresnek, estére elveszik tőlük. Ez így sarkosnak tűnhet, de főleg vidéken a vagyon elleni bűncselekményeket forintosítva tényleg ezt jelentik. Nem ritka az a fajta átszámítás, mely szerint egy adott vidéki településen élő állampolgár éves jövedelmének eredményét egy éjszaka alatt ellophatják tőle, így olyan mintha nem keresett volna pénzt. A rendészeti ágazat megerősítésének kérdése tehát továbbra is kiemelt feladatként jelentkezik.

Az elmúlt években a közbeszéd részeként többször elhangzott az, hogy a rendőrség ellehetetlenítése zajlik. Egyes vélemények szerint a testület életét, és a mindennapi munkavégzést befolyásoló jogszabályok nem hogy könnyítették, hanem mindinkább nehezítették az érdemi, hatékony munkavégzést. Hogyan látja ezt Elnök úr, és lehet-e ezen pozitív módon változtatni?

Lehet. Már a tavaszi ülésszak idején is számos jogszabályt alkottunk e téren, és ezt folytatni is kívánjuk további módosításokkal, hogy az elmúlt évek hibáit kiküszöböljük. Ismétlem, a rendőrség munkáját könnyíteni, segíteni kell, nem ellehetetleníteni gyorsan változó, politikai igényekhez igazított, követhetetlen jogszabályokkal. A szakmai kérdések, mint például a statisztika, az egyéni leterheltség, a szervezetrányítási problémák csak ezt követően jöhetnek. Ennek a testületnek az egyik legnagyobb szüksége, hogy vezetve legyen, és én azt hiszem, ez most biztosított. Ha ellehetetlenítésről, szétzilálásról beszélünk, akkor látnunk kell, hogy azt nem a rendőri vezetők, hanem a politikai irányítás követte el. Ezen kívül gyakori jelenség volt eddig, hogy egy adott feladat ellátását, ha az állam nem tudja eldönteni, mely szervére bízza, a rendőrséget jelölte meg végrehajtóként. Ami nem gond, de a személyi és tárgyi feltételeket nem biztosította hozzá, ezzel tovább nőtt a leterheltség. Ezen is változtatni kell. Fontos lenne továbbá, hogy ne váljék felesleges fizikai - és papír munkává egy kisebb súlyú cselekmény esetében az előállítás, bíróságra kísérés, mert demotiválja az állomány azon tagjait, akik eljárnak ilyen esetekben. Ezért a bírói döntéseket gyorsabban és keményebben kellene meghozni, preventív hatását ezzel is növelve. Ilyen irányban is módosult az Alkotmány.

Úgy gondolom, nem lehet megkerülni az Ön által is jegyzett alkotmánymódosítást kérdését, amely elég nagy felzúdulást okozott.

Sokan támadták a Lázár János frakcióvezető úrral közösen benyújtott alkotmánymódosításunkat. Ennek lényege, hogy a honvédség, a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai kerüljenek távolabb a politikától, oly módon, hogy leszerelésüket követő 3 évig nem indulhatnak országgyűlési, európai parlamenti és önkormányzati választásokon. Értjük a javaslat kritikáit, de nem értünk velük egyet. Az elmúlt időszak arra világított rá, hogy a rendvédelmi szervek szétzilálásához egyenes út, ha a politikusok túl közel kerülnek hozzájuk. Ez vitákat, konfliktusokat, belső fe-

szültségeket generálhat, mely erősen demoralizálja a szervezetet. Nem szerencsés, ha egy rendvédelmi szerv hivatalban lévő vezetője nyíltan elindul egy politikai párt irányába. Például egy városi kapitányságvezető úgy dönt, hogy ő X párt színeiben jelöltként indul a választásokon. Szolgálati viszonyát természetesen a hatályos szolgálati törvénynek megfelelően felfüggeszti a választások végéig. Ha a választásokon nem nyer, visszakérül beosztásába, és vezeti tovább a kapitányságot, úgy, hogy mindenki számára világos lesz politikai elköteleződése. Ez nem szerencsés. A három éves moratóriumnál, nem a három év a lényeg, hanem az elv, mert az érintett szervezetek depolitizálása, ezáltal a plurális demokrácia megszilárdítása, alkotmányosan indokolt cél minden demokratikus jogállamban. A hivatásos állomány tagjai kényszerítő hatalommal rendelkeznek, az államot szolgálják. Az állampolgároknak joguk, hogy a velük való érintkezésük során politikailag semleges tisztségviselőkkel találkozzanak, akikre még a gyanú árnyéka sem vetül, hogy munkájukat pártsemlegesen végzik. Leszögezem, a javaslatunk nem konkrét személyekről vagy netán szakszervezeti vezetőkről szólt, hanem az említett közérdekről. A politikát és rendvédelmi szerveket tehát szigorúan el kell választani egymástól.

Ön is tudja, hogy a rendőrség tevékenysége szüntelen harc a bűnözés ellen. A háborúhoz pedig a pénzen kívül „paripa” és fegyver is kell. Az új belügyi vezetés többször hangsúlyozta, hogy biztosítják a rendőrség működéséhez szükséges anyagi eszközöket, és javítani kívánnak a bérezésen is. Hogyan látja Elnök úr ennek megvalósíthatóságát a jelen költségvetési viszonyok között?

Az ország költségvetési helyzete valóban nem jó, de azt megígérhetem, hogy belügyminiszter úr a kormányon belül, én pedig az Országgyűlésben küzdeni fogunk a rendvédelmi szervek nagyobb arányú központi támogatásáért. Kemény költségvetési vita varható, de a közbiztonság javítása sürgős és kiemelt feladatként szerepel a kormányprogramban, valamint a miniszterelnök úr is többször prioritásként határozta ezt meg. Nyilvánvaló számomra, hogy jelen helyzetben a világ pénze is kevés lenne a magyar rendőrség szervezetébe, de a jelenleginél kedvezőbb anyagi feltételeket ígérhetünk.

Elnök úr, Ön egyben a főváros VIII. kerületének polgármestere, egy olyan kerületé, amely nemcsak fővárosi viszonylatban, hanem országosan is az egyik bűnügyileg legfertőzöttebb terület. A közrend, közbiztonság megteremtése részben önkormányzati ügy is. Mi a véleménye a településőrökről, polgárőrségről, a közterület-felügyelet rendszeréről?

Ezek a szervezetek semmiképpen nem pótolhatják a rendőrséget, csak kiegészíthetik, segíthetik a közrend területén végzett munkát. Az önkormányzatok nem kevés pénzt áldoznak arra, hogy a közrend biztosítására nagy létszámú szervezeti egységeket, például közterület-felügyeletet állítsanak fel és üzemeltetnek. Ezek a kisebb súlyú közterületi vagy közlekedési sza-

bálysértések esetében, a mostanihoz képest akár többlet jogosítványokat is kaphatnának abból a megfontolásból, hogy valamelyest tehermentesítsék a rendőrségeket, de ennek részletes kidolgozása még várat magára. Józsefváros valóban számos közbiztonsági problémával küzd, de elmondhatom, a helyzet egészen más, mint akár néhány évvel ezelőtt és folyamatosan javul. Statisztikáink nem térnek el, sőt bizonyos szempontból ma már jobbak, mint néhány másik hasonló adottságú kerületé. Köszönhető mindez persze annak is, a VIII. kerületben üzemel a legnagyobb kameraszámú térfigyelő rendszer, a kerület közel 80 %-át belátjuk, másfél éven belül teljes lesz a lefedettség. Nálunk működik Budapest legnagyobb létszámú kerületi közterület-felügyele, Józsefvárosi Közterületi és Parkolási Rendészet néven, jó együttműködésben a kerületi kapitánysággal. Ezen kívül az önkormányzat számos tárgyi eszközzel, új járőr autókkal, számítógépekkel, jutalomkerettel, rendőrlakásokkal igyekszik növelni a kerületi kapitányság működésének hatékonyságát. Tennivaló persze mindig van, de Józsefváros közbiztonsága javul.

Köszönöm a beszélgetést!

In memoriam Dr. Dobos János

Dr. Dobos János r. ezredes, a magyar kriminalisztika egyik kiemelkedő alakja ebben az esztendőben lenne 75 éves. A Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete nevével fémjelzett szakmai díjat alapított, és elhatározta, hogy feldolgozza szakmai tevékenységét. Ez adja az aktualitását annak, hogy lapunk első számában röviden, a teljesség igénye nélkül bemutassuk őt. Életpályáját dr. Kovács Gyula vázolta fel.

Dr. Dobos János 1935. május 27-én született Angyalföldön. Általános iskolai tanulmányait Józsefvárosban, a Práter utcai iskolában kezdte, majd Erzsébetvárosban, a Barcsay Gimnáziumban (ma Madách Imre Gimnázium) tanult tovább.

Tizenhét éves volt, amikor édesapja — harminchat évesen — meghalt. Az érettségit követően nevelőapja tanácsára szerelt fel a Rendőrség hivatásos állományába. Első szolgálati helye a BRFK IX. kerületi Rendőrkapitányság, ahol 1953. augusztus 1-jétől őrmesteri rendfokozattal, nyomozóként dolgozott.

1954 decemberében kiváló eredménnyel fejezte be tanulmányait a Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskolában (ez volt az úgynevezett Rendőr Akadémia): alhadnagynak nevezték ki. Ezután került a Budapesti Rendőr-főkapitányságra, ahol 1960. január 1-ig a Bűnügyi Osztály Betörési Alosztályán teljesített szolgálatot. Ez idő alatt 1955 októberében r. hadnaggyá, majd 1959 februárjában r. főhadnaggyá léptették elő.

1960. január 1-jétől előkészítő orosz nyelvtanfolyamra vezényelték, majd szeptember 1-jétől az Oroszországi Szocialista Szövetségi Köztársaság Közrendvédelmi Minisztériumának Jogi Főiskoláján folytatott tanulmányokat. Diplomáját 1964-ben honosították: az Eötvös Loránd Tudományegyetemen avatták állam- és jogtudományi doktorrá, 1963-ban pedig r. századossá léptették elő.

Tanulmányai befejezését követően a Budapesti Rendőr-főkapitányság állományában dolgozott tovább, majd 1965. július 1-jétől alosztályvezetőnek

nevezték ki a BM II. Csoportfőnökség Vagyonvédelmi és Betörési Osztályára.

1977. május 1-jétől az ORFK Bűnüldözési Osztály Vagyonvédelmi Alosztályának vezetője. 1984 februárjában és márciusában a Szovjetunió Belügyi Akadémia felsőfokú vezetőképző tanfolyamára vezényelték, 1968-ban r. őrnaggyá, 1975-ben r. alezredessé léptették elő.

Megszerzett elméleti tudását és gyakorlati tapasztalatait 1987. január 1-jétől a Rendőrtiszti Főiskola Bűnügyi és Kriminálpszichológiai Tanszékén adta át, az ott tanulmányokat folytató leendő rendőrtiszteknek. Kezdetben oktatói, 1988. január 1-jétől főtanári, 1988. február 1-jétől tanszékvezetői feladatokat látott el, 1988. szeptember 1-jétől főiskolai docensnek nevezték ki.

1990. január 1-jétől – ezredesi rendfokozatba történő kinevezésével egyidejűleg – a BM ORFK Bűnügyi Csoportfőnökség Bűnüldözési Osztályának vezetője, majd 1990. június 16-ától főosztályvezető helyettes.

A szolgálat felső korhatárának elérésével 1991. március 31-én helyezték nyugállományba. Kiemelkedő szakmai munkáját parancsnokai kitüntetésekkel, dicséretekkel és jutalmakkal ismerték el. [Csak példálózva: Haza Szolgálatért Érdemérem arany fokozata (1966), Kiváló Szolgálatért Érdemrend (1969), Haza Szolgálatáért Érdemérem ezüst fokozata (1974), Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozata (1977), Vörös Csillag Érdemrend (1985).]

Oktatási és tudományos tevékenység

A Rendőrtiszti Főiskolán eltöltött oktatói évek mellett, Dr. Dobos János 1963 óta rendszeresen publikált. A bűnüldöző munka során szerzett tapasztalatait a szaktudományos sajtóban és számos könyvben adta közre (csak a Belügyi Szemlében több mint negyven tanulmánya jelent meg), szakírói munkássága feldolgozás alatt áll. Egyik legnépszerűbb, Kis nyomozástan című, 1988-ban írt könyvének kritikai kiadása 2008-ban, e sorok írójának gondozásában jelent meg.

A hetvenes évektől a Rendőrség Kétfény című televíziós műsorának állandó szakértőjeként is tevékenykedett. Aktív résztvevője volt a különféle biztonságtechnikai témákkal foglalkozó tömegtájékoztatási műsoroknak.

Munkájával, oktatói és tudományos tevékenységével jelentős mértékben hozzájárult – egyebek mellett – a korszerű bűnüldözés alapjainak megteremtéséhez, kidolgozásához, valamint a modern rendőrképzéshez. Könyvei, szakcikkei a mai napig előremutatók, kutatásra, továbbfejlesztésre alkalmasak és érdemesek. Munkaszeretete, munkabírása példaértékű lehet minden korosztály számára. Szókimondásának, kíméletlen őszinteségének ma kevesen örülnének.

Dr. Dobos János, aki már életében legenda volt, sajnos évek óta nincs közöttünk: 2003. december 17-én váratlanul elhunyt. Hiányzik családjának, barátainak, ismerőseinek és nem utolsósorban a szakmának.

Szakmai – tudományos közlemények

Dr. Kovács Gyula¹

A POGGYÁSZLOPÁS NYOMOZÁSA

BEVEZETÉS

*A lopások nyomozása*² címmel 2000-ben, a Rejtjel Kiadó által megjelentetett főiskolai jegyzetben esett szó legutóbb a poggyászlopás nyomozásáról.³ A megjelenést követően a mű idővel elfogyott, ezért a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói és a szakma számára mostanság már nem hozzáférhető. Az elmúlt évek jogszabályváltozásai és az új elkövetési módszerek felbukkanása is indokolták e lopásfajta tanulmányozását. Az új *A lopás nyomozása* című főiskolai jegyzet, 2008-ban jelent meg a Rendőrtiszti Főiskola kiadásában.⁴

A poggyászlopás nyomozása című munkám – a lopás nyomozásával kapcsolatos általános tudnivalókra alapozva –, e bűncselekmény nyomozásának (felderítésének és bizonyításának) speciális kriminálmethodikai szabályaival foglalkozik. A szerzemény négy fő részből áll.

Az *első fejezet* a poggyászlopás fogalmát, büntető anyagi jogi szabályozását és a bizonyítás tárgyát ismerteti; a *második fejezet* az elkövetés módszereivel, valamint az elkövetőkkel és a sértettekkel foglalkozik; a *harmadik fejezet* a nyomozás megindulása címet viseli. E részben szó esik a hatásköréről és az illetékességről, a lopás tudomásra jutásának módjairól, az elsődleges (halasztást nem tűrő) intézkedésekről és nyomozási cselekményekről; végül a *negyedik fejezet* a poggyászlopás nyomozásának speciális szempontjait veszi górcső alá, figyelemmel a sértett, a gyanúsított kihallgatására és bűnmegelőzési szempontokra. A tanulmány, forrás- és irodalomjegyzékkel zárul. A napjainkban igencsak felgyorsult jogalkotási tevékenység miatt fel kell hívnom a tisztelt Olvasó figyelmét arra, hogy a kéziratot 2010. június 30-án zártam le, következésképpen az írásomban szereplő jogszabályi hivatkozások ezt az állapotot tükrözik. A változások követése már a kedves Olvasó feladata. Mivel munkám alapvetően kriminálmethodikai témájú, a büntetőjogi, a büntetőeljárás-jogi és az általános kriminalisztikai kérdéseket mélyebben nem feszegetem: arra építék, hogy a lopás nyomozásával összefüggő alapvető ismereteket az Olvasó már elsajátította.

A szerző

¹ Szerző: a Magyar Bűnyűdözők Szakmai Egyesülete tudományos titkára, az RTF. Kriminalisztika Tanszék oktatója

² Kovács Márton: *A lopások nyomozása* (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000).

³ *A lopások nyomozása* 68–70. oldal.

⁴ Lakatos János (szerk.): *Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok*. Innen: dr. Kovács Gyula: *A lopás nyomozása*, 1–77. oldal (Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2008).

1. A POGGYÁSZLOPÁS FOGALMA, BÜNTETŐ ANYAGI JOGI SZABÁLYOZÁSA ÉS A BIZONYÍTÁS TÁRGYA

E fejezetben a poggyászlopás fogalmáról, büntető anyagi jogi szabályozásáról, valamint a bizonyítás tárgyáról lesz szó. E fejezetben részletesebben foglalkozom a bűncselekmény elkövetési helyeivel is.

1.1. A poggyászlopás fogalma, büntető anyagi jogi szabályozása

A poggyászlopás elkövetője a közforgalmi közlekedési és szállítási társaságok üzemi területén, illetve azok járművein általában utazás céljából tartózkodó személyek sérelmére valósítja meg a bűncselekményt. A poggyász tolvaj pedig az a személy, aki a felsorolt helyek valamelyikén a sértett poggyászát jogtalan eltulajdonítás céljából elveszi, vagy az elvételt megkísérli.

A poggyászlopás — a lopáshoz hasonlóan — vagyron elleni bűncselekmény. E deliktumot a jogalkotó a Btk. XVIII. fejezetében helyezte el, a fejezeten belül pedig a 316. § szabályozza. Megjegyzendő, hogy a szabálysértési értékre elkövetett poggyászlopás vétségnek minősül, ha azt a Btk. 316. § (2) bekezdésében foglaltak szerint valósítják meg, ám a hivatkozott minősítő körülmények között jellemzően a bünszövetségben és az üzletszerűen történő elkövetés dominál.⁵ Ugyancsak nem szabálysértés, hanem bűncselekmény valósul meg ugyanazon elkövető által elkövetett és együttesen elbírált tulajdon elleni szabálysértés esetén, ha a dolog értéke, érték-egybefoglalás folytán a szabálysértési értékhatárt (húszezer forintot) meghaladja.⁶

A személyi vagyont károsító poggyászlopás miatt az elkövető csak magánindítványra büntethető, ha a sértett a hozzátartozója.⁷

1.2. A bizonyítás tárgya

A bizonyítás tárgya a poggyászlopás esetében is azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárási jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni. A bizonyítás a büntetőeljárás járulékos kérdéseinek — így különösen a polgári jogi igénynek — elbírálásában jelentős tényekre is kiterjedhet. Nem kell bizonyítani azokat a tényeket, amelyek köztudomásúak, vagy amelyekről az eljáró nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van.⁸

⁵ Btk. 316. § (2) bekezdés a) és c) pontja.

⁶ Btké. 28. § (2) bekezdése.

⁷ Btk. 331. §.

⁸ Vessd össze: Be. 75. § (1)–(3) bekezdésével!

*Lényegében a lopás különös részi törvényi tényállási elemei, valamint a kriminalisztikai alapkérdések képezik a lényegét a bizonyítás tárgyának.*⁹

A lopás tényállása esetében objektív elemek körében a *bizonyítás tárgyát képezi*

- az *elkövetési tárgy, amely meghatározott értékkel bíró idegen, ingó dolog*,¹⁰ valamint
- az *elkövetési magatartás, ami az elkövetési tárgy mástól elvétele, és kifejezetten tevéssel valósítható meg.*

A *meghatározott érték* bizonyításakor, az elkövetéskor irányadó kiskereskedelmi forgalmi értéket kell számításba venni. Az érték megállapításakor támpontul szolgálhat például a dolog adásvételekor kiállított számla, az igazságügyi tárgyszakértő szakvéleménye, az értékbecsüs nyilatkozata, a sértett feljelentése vagy vallomása. A *dolog idegen voltát*, vagy másképpen fogalmazva: azt, hogy az elkövetési tárgy korábban a sértett birtokában volt, alátámaszthatja — egyebek mellett — ugyancsak az adásvételkor kiállított számla vagy adásvételi szerződés, a sértett feljelentése, a sértett és a vele közös háztartásban élő hozzátartozó tanúvallomása.

Az *elvétele*t a feljelentéssel, a helyszíni szemle adataival, a térfigyelőrendszer, vagy az inkriminált objektum biztonsági kamerái által rögzített képekkel, illetőleg a tanúvallomással lehet bizonyítani. Közvetett módon alátámasztja az elvételt, ha az eltulajdonított dolgot a házkutatás során az elkövetőnél vagy harmadik személynél lefoglalják, illetve a tetten ért tolvajnál a ruházatátvizsgálás során megtalálják. De bizonyíthatja az elvételt az orgazda, vagy a lopott dolgon jóhiszeműen tulajdonjogot szerző személy, elkövetőre nézve terhelő vallomása is.

A szubjektív elemek körében a *bizonyítás tárgyát képezi a lopás alanya* (tettese vagy részese),¹¹ az *alannyá válás feltételeinek megléte* (természetes személy, tizennegyedik életév betöltése és legalább korlátozott beszámítási képesség), valamint az, hogy a *bűncselekményt az alany követte el*. Az alanyi oldalon a *bizonyítás tárgyát képezheti még az elkövető és a sértett közötti hozzátartozói viszony*.

Az elkövető és a sértett közötti esetleges hozzátartozói viszony vizsgálata azért lényeges, mert a személyi vagyont károsító poggyászlopás miatt az elkövető csak magánindítványra büntethető, ha a sértett a hozzátartozója (erre az 1.1. fejezetben már utaltam).¹² A hozzátartozói viszony bizonyítására alkalmas lehet közokirat (pl. születési anyakönyvi kivonat vagy személyazonosító igazolvány), továbbá az elkövető, illetve a sértett vallomása.

⁹ Lásd részleteiben: Dr. Nagy József A kriminálmetodika általános kérdései 19–34. oldal (Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2007).

¹⁰ Lásd a Btk. 333. § 1. pontjának kiterjesztő (értelmező) rendelkezéseit!

¹¹ Btk. 19–21. §.

¹² Btk. 137. § 6. pontja és 331. §.

(Megjegyzendő, hogy a hozzátartozó sérelmére elkövetett poggyászlopás statisztikai valószínűsége elhanyagolható.)

Bizonyítás tárgyát képezi továbbá

- *a bűnösség* (a lopás csak egyenes szándékkal valósítható meg) és a bűnösségből eredően
- *a célzat* (a jogtalan tulajdonítás).

A *jogtalan eltulajdonításra* lehet következtetni az elkövetés összes körülményeiből, a tettes elkövetés utáni magatartásából és az inkriminált dolog elkövetés utáni sorsából. A jogtalan eltulajdonítási célzatra utal például, ha az elkövető a dolgot elfogyasztja, átalakítja, értékesíti, vagy értékesítésre ajánlja, bérbe adja, elajándékozza, illetőleg huzamosabb ideig használja (a felsorolás nem teljes). A célzat megállapításához támpontul szolgálhat az eljárás alá vont vagyoni-jövedelmi helyzete és beismerő vallomása is.

Jól látható tehát, hogy *poggyászlopás esetén a bizonyítás tárgya* – az alaptényálláshoz képest – az elkövetési tárgyban és az elkövetés helyében különbözik.

Az *elkövetési tárgy* a széles értelemben vett poggyász. Noha poggyász alatt általában az útipoggyász értendő, ami az utazó személyek csomagjait jelenti,¹³ esetünkben e bűncselekmény elkövetési tárgya lehet válltáska, övtáska, felsőruházat, sőt a ruházatban elhelyezett bármilyen érték (pl. pénztárca vagy mobiltelefon), feltéve, hogy a ruházatot a sértett az elkövetéskor nem viselte, ugyanis amennyiben igen, akkor zseblogást kell megállapítani.¹⁴ Poggyászlopásnak minősült, ha a tolvaj a sértett bőröndjéből vagy táskájából tulajdonít el dolgokat, azonban itt is feltétel, hogy a csomag ne legyen testi őrizetben.

A *poggyászlopás elkövetési helye* lehet

- vasúti vagy autóbusz-pályaudvar,
- vasútállomás, vasúti megállóhely,
- hajóállomás, hajókikötő,
- repülőtér

területe, illetőleg környéke, továbbá

- vasúti kocsi (személykocsi, étkezőkocsi, poggyászkocsi stb.),
- autóbusz utas- vagy csomagtere, valamint
- hajó (vízi jármű) és
- légi jármű (repülőgép) fedélzete.

A *pályaudvar* olyan állomás, amelyeken a vasútüzem tevékenysége különösen jelentős. Megkülönböztetünk személy-, teher-, rendező és üzemi pályaudvart. A *vasútállomás* forgalmi szempontból vonattalálkozássra, továbbá személy- és áruforgalomra berendezett szolgálati hely.

¹³ Pusztai Ferenc (főszerk.): Magyar értelmező kéziszótár 1087. és 1401. oldal (Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003).

¹⁴ Btk. 316. § (2) bekezdés i) pontja.

Vasúti megállóhely a vasútvonalnak az a pontja, ahol a nyíltvonalú vágányokon kívül több vágány nincs. Csak személyforgalomra, esetleg korlátozott áruforgalomra van berendezve. *Táblás megállóhely* olyan megállóhely, ahol sem felvételi épület, sem szolgálati helyiség nincs, menetjegyet nem szolgáltatnak ki, a megállás helyét csak névtábla jelzi.¹⁵ A *hajóállomás* vízi útvonalon a hajók kikötésére kiépített állomás. A *kikötő* vízi járművek kikötésére nagyobb víz partján kiépített hely és az ehhez tartozó létesítmények összessége. A *repülőtér* repülőgépek fel- és leszállására való sík térség a hozzá tartozó épületekkel és műszaki berendezésekkel együtt.¹⁶ (Megítélésem szerint a vasúti kocsí, az autóbusz utas- vagy csomagtere, valamint a hajó és a légi jármű fedélzete különösebb értelmezést nem igényel.)

A vasúti vagy az autóbusz-pályaudvar, a vasútállomás stb. (a továbbiakban együtt: pályaudvar) területén belül *a poggyászlopás szempontjából különösen veszélyeztetett hely a pénztár és környéke, a váróterem, a peron, a büfé, az étterem* (az úgynevezett resti), *a csomagmegőrző*. Potenciális veszélyforrás még *a pályaudvar közelében lévő taxiállomás és közforgalmi tömegközlekedési eszköz* (pl. autóbusz, villamos) *megállója* is. A vasúti kocsiban, az autóbuszban stb. (a továbbiakban együtt: jármű) elkövetett bűncselekmények vonatkozásában különbséget kell tenni a pályaudvaron vesztelő, illetve a pályán vagy az útszakaszon közlekedő jármű között. (Ez utóbbi esetben úgynevezett mozgó helyszínről beszélünk.) Itt *kiemelt hely lehet a személykocsi, a fülke, az étkezőkocsi, a poggyásztartó, a poggyászkocsi* stb.

2. AZ ELKÖVETÉS MÓDSZEREI, AZ ELKÖVETŐK ÉS A SÉRTETTEK

A poggyászlopások vonatkozásában *az elkövetés módszere és az elkövetés helye közötti összefüggés jól kimutatható*. Nem kétséges ugyanis, hogy a sértett kabátjából úgynevezett takarásos módszerrel például pénztárcát lopni, csak akkor lehet, ha a kabátot, viselője a személykocsi fülkéjében vagy az étkezőkocsiban a fogasra akasztotta, valamint a peronos módszert sem lehet a restiben elkövetni. (E két módszerre a későbbiekben még visszatérünk.) A következőkben néhány módszert szeretnék – a teljesség igénye nélkül – bemutatni.

Az egyik módszer a pályaudvarok pénztárhelyiségeihez köthető. Az utasok a menetjegy megváltásakor útipoggyászaikat rendszerint nem cipelik közvetlenül a jegyváltó ablakhoz, hanem azokat a közelben helyezik el. Jegyváltáskor nem fordítanak kellő figyelmet a csomagjaikra, a tolvaj pedig ezt az alkalmat használja fel a lopásra.

¹⁵ Urbán Lajos (főszerk.): Vasúti lexikon 28., 486. és 599. oldal (Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1984).

¹⁶ Magyar értelmező kéziszótár 500., 711. és 1164. oldal.

A következő módszer a várótermekre jellemző. Itt az elkövető az elszerűgő, esetleg ittas állapotban bóbiskoló utastól tulajdonítja el a holmiját. Ez esetben a sértettnek a bűncselekmény elhárítására képtelen állapotát használja ki a tolvaj, ami korábban a szabálysértési értékre elkövetett lopást vétségé minősítette, de a 2009. évi LXXX. törvény 52. § módosító rendelkezése következményeképpen, 2009. augusztus 9-től a „védekezésre képtelen személytől elvétel” kifosztásnak minősül.¹⁷ Az sem kizárt, hogy a tolvaj akkor követi el a lopást, amikor a sértett a menetrendet tanulmányozza, illetőleg a büfébe vagy a mosdóba megy, és poggyászát a váróteremben hagyja.

Jellemző módszer a peronon történő elkövetés: a sértett, több csomagja közül a felszálláskor csak egyet tud magával vinni. A másik, vagy a többi csomag a peronon marad. Mire a sértett a következő poggyászáért visszatér, azt az elkövető már eltulajdonította. Ez a módszer leszálláskor is eredményes. Ez esetben a tettes akkor követi el a lopást, amikor a károsult visszamegy a személykocsiban maradt csomagjáért. A következő — úgynevezett peronos — módszer sértettjei általában idős emberek, jellemzően nők. A tettes felajánlja segítségét a sértettnek, aki rábízta a csomagját. A tolvaj egy kis ideig a károsult mellett cipeli a csomagot, majd egyre gyorsabb ütemet diktál, végül áldozatának hajlott korát és nehézkes mozgását kihasználva, a csomaggal eltűnik a többi utas között. E két módszer általában tömegben és nagyobb pályaudvarokon eredményes, különösen akkor, ha közelben tömegközlekedési eszközhez van csatlakozási lehetőség.

A büfé és az étterem is kedvenc célpontja a tolvajoknak. Itt – a pénztárhelyiségeknél történő jegyváltáshoz hasonlóan – a sorban álló sértett az útipoggyászát nem viszi magával, illetve nem helyezi el azt az éttermi asztal közvetlen közelében. Az elkövető általában akkor tulajdonítja el a károsult csomagját, amikor az vásárol, rendel, éppen étkezik, kifizeti a számláját, vagy a mosdóba távozik. Amennyiben a sértett a felsőruházatát a fogásra akasztja, a megfelelő alkalmat kihasználva, illetőleg a már említett takarásos módszerrel a tolvaj kilopja belőle az értékeket (pl. pénztárca, mobiltelefon), vagy elviszi magát a kabátot is.

A pályaudvarokon történő poggyászlopások alkalmával az elkövető gyakran úgy szabadul meg ideiglenesen a zsákmánytól, hogy azt csomagmegőrzőbe adja, illetve csomagmegőrző automatában helyezi el. Ezzel csökkenti annak veszélyét, hogy közvetlenül a bűncselekmény megvalósítása után az árukkódó bűnjel birtokában lebukjon. Később – nem ritkán néhány nap elteltével – a tettes vagy társa, esetleg egy indifferens személy a csomagot kiváltja.

A csomagmegőrzőből való lopás speciális módszer. E fogás alkalmazásakor – a fürdőhelyi lopáshoz hasonlatosan – a tolvaj a csomagmegőrzőjegyet valamilyen úton-módon megszerzi (pl. kilopja a sértett fogason lógó kabátjá-

¹⁷ Btk. 322. § (1) bekezdés c) pontja.

ból zsebtolvajlás útján vagy takarásos módszerrel), majd a jegy birtokában kiváltja a károsult útipoggyászt.

Sajátos elkövetési módszert dolgoztak ki az elkövetők a légi járművel utazók poggyászaik eltulajdonítására. A repülőterek termináljainál a beszállókártyák átvételével egyidejűleg az utasnak le kell adnia a csomagját. A csomagot személy- és vagyonbiztonsági szempontok miatt lemérik, átvilágítják, és az úti célnak megfelelő szállítószalagra irányítják. Amennyiben valamelyik poggyász értékesebb dolgot rejt magában (pl. műszaki vagy számítástechnikai cikk, esetleg ékszer), azt az átvilágítást végző repülőtéri alkalmazott megjelöli. A raktárban társa, aki szintén alkalmazott, a megjelölt csomagot a szállítószalagról leemeli, eltulajdonítja belőle az értékeket, majd a poggyászt más járáshoz tartozó szállítószalagra helyezi. Ezáltal a bűncselekmény az elkövetéshez képest sokszor hetekkel később jut a sértett, illetve a nyomozó hatóság tudomására. A bizonyítás és a tényállás felderítését nagymértékben gátolja, hogy az elkövetés helyét és időpontját úgyszólván lehetetlen megállapítani. Gondoljunk bele: a sértett Görögországba, mondjuk, Rodoszra utazik, csomagja Kijevben landol, onnan pedig visszaérkezik Budapestre. A helyzetet bonyolítja, ha például a helytelenül megjelölt célállomásra nem közlekedik közvetlen járat: ez esetben ugyanis az útipoggyászt többször ki- és berakodják. Külön említést érdemel, hogy az ilyen jellegű bűncselekményekre a sorozatelkövetés a jellemző, és ezeket a deliktumokat általában bűnszövetségben valósítják meg. (E témáról bővebben Fajka Zoltán remekbeszabott szakdolgozatából tájékozódhat a nyájas Olvasó.)¹⁸

A járművek utas vagy csomagteréből történő lopások elkövetési módszerei a szerint is tipizálhatók, hogy a jármű az állomáson tartózkodik, vagy a vonal, illetve a pályaszakaszon közlekedik-e.

A pályaudvaron várakozó *személykocsik utasteréből való lopások* számos változata lehetséges. Előfordul, hogy a személykocsi előterében, vagy a peronon búcsúzkodó sértett csomagtartón, illetve ülésen elhelyezett holmiját tulajdonítja el az elkövető, vagy azt az alkalmat használja ki a bűncselekmény megvalósítására, amikor a károsult a pályaudvari büfében vagy hírlapárusnál vásárol, és poggyászt a kocsiban hagyja. Speciális elkövetési mód a korábban már említett *takarásos módszer*: ennek alkalmazásakor a tolvaj a fülkében a sértett fogason lógó kabátjára vagy a mellé akasztja a sajátját, majd kis idő múlva a kabátjával, mintegy letakarva emeli le a károsult kabátját, és valamilyen ürüggyel távozik a helyiségből (általában a szerelvényről leszáll, vagy a zsákmányt társának átadja). Megjegyzendő, hogy azt a módszert a zseblopások elkövetői is előszeretettel alkalmazzák.

¹⁸ Fajka Zoltán: Repülőtéri poggyászdézsmálás nyomozása (Szakdolgozat, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2010).

Megesik, hogy a poggyász eltulajdonítása érdekében trükköt alkalmaznak az elkövetők: a tettes a kiszemelt áldozattal egy fürkében foglal helyet, társa pedig a folyosóról vagy a peron felül megkocogtatja az ablakot, jelezve, hogy beszélni szeretne a sértettel. Amíg az ablakon kihajoló vagy a folyósóra távozó, esetleg a személykocsiról leszálló sértett a bűntárrsal kommunikál, addig a vonaton maradó tolvaj végrehajtja a bűncselekményt. A másik úgynevezett trükkös módszer esetén az egyik tettes a fürkében megismerkedik a sértettel, majd a büfé- vagy az étkezőkocsiba invitálja. A személykocsiban vagy a közelben tartózkodó társa ez idő alatt ellopja a károsult csomagját. A poggyászok ellopásának másik módszere az, amikor a személykocsi ülések feletti csomagtartójáról, a túlso oldalról emelik le a bőröndöt. A gyanútlan sértett észre sem veszi, hogy a feje felől a csomagja eltűnt. Megjegyezni kívánom, hogy a takarásos, a trükkös és a leemelési módszer menetközben is alkalmazható.

A poggyászkocsikból való csomaglopás viszonylag ritka kivételnek számít, ugyanis e kocsikat őrzik és/vagy zárják.

Távolsági autóbuszjáratokon alkalmazott módszer, hogy az elkövető a jármű csomagteréből tulajdonítja el a poggyászt. Mivel a csomagot a beszállást megelőzően kell berakodni, a csomagter ajtaja a folyamatos utasforgalom miatt szinte az utolsó pillanatig nyitva marad: a sértett az autóbuszon ülve az indulást, a tettes pedig a peronon csak a kedvező alkalmat várja. E módszer egyfajta változata az, amikor a közbelső állomásokon leszálló utasok poggyászáinak kiadása céljából nyitják ki a csomagteret, és ez idő alatt valósítják meg a bűncselekményt. Az elkövető ez esetben vagy a sértettel együtt utazik vagy nem, és ugyancsak a kínálkozó lehetőséget lesi.

Amennyiben a jármű a vonal- vagy pályaszakaszon közlekedik, az elkövetőnek számtalan alkalma adódik a bűncselekmény végrehajtására. A tettes a pályaudvaroknál ismertetett módszerekhez hasonlóan kihasználja, hogy a sértett alszik, olvas, a büfé- vagy az étkezőkocsiba, illetve a mosdóba megy, és holmiját őrizetlenül hagyja. Ha a sértett a büfé- vagy az étkezőkocsiba mégis magával viszi a poggyászát, akkor a sorban állás, a rendelés vagy az étkezés vonja el a figyelmét. A tettesnek ez jó alkalmat teremt a lopás elkövetésére.

Figyelemre méltó, hogy a poggyász tolvajok ritkán dolgoznak egyedül. Gyakran akad társuk, aki megfelelő trükkel eltereli a sértett figyelmét vagy a zsákmányt biztonságos helyre menekíti. Például a tettes az elkövetés tárgyát a nyílt pályán lassító vasúti szerelvényből kidobja (azt társa később magához veszi), illetve a legközelebbi állomáson társának leadja. A bűntársak kapcsolattartása a mobiltelefonok elterjedése óta nem okoz különösebb problémát.

A poggyászlopás elkövetői általában férfiak. E bűncselekmény alkalmoszerű elkövetése nem tipikus, a tettesek jellemzően visszaesők és a bűncselekményt üzletszerűen, sorozatjelleggel, tártettesként vagy bűnszövetségben

követik el. A *sértettek* tipikusan olyan utasok, akik gyakran figyelmetlenségük, jóhiszeműségük, ittas vagy a bűncselekmény elhárítására képtelen állapotuk miatt válnak áldozatokká, pontosabban károsultakká.

3. A NYOMOZÁS MEGINDULÁSA

*A poggyászlopás nyomozása a rendőrség, ezen belül pedig — az elkövetési értéket is figyelembe véve — a helyi nyomozó hatóság hatáskörébe tartozik.*¹⁹ A területi nyomozó hatóságok hatáskörét főszabály szerint a magasabb elkövetési érték alapozza meg. E deliktum nyomozására hatáskörrel rendelkező *nyomozó hatóságok illetékességének a megállapításakor általában az elkövetés helye az irányadó, azonban mozgó helyszínen esetén az elkövetés helye gyakran nem állapítható meg.* Ilyenkor a nyomozás lefolytatására az a *nyomozó hatóság illetékes, amelynek a bűncselekmény a sértett vagy más személy bejelentése, feljelentése alapján a legkorábban tudomására jutott, illetve — a felettes rendőri szerv vezetője vagy az ORFK kijelölése alapján — az, amelynek eljárása a területén végzendő bizonyítási cselekmények többsége miatt vagy egyéb okból célszerű.*²⁰

A nyomozó hatóság a poggyászlopás gyanújáról tipikusan a sértett természetes személy, képviselője, valamint az inkriminált pályaudvar biztonsági vagy személy- és vagyonőr szolgálata illetékesének feljelentése, bejelentése alapján szerezhet tudomást.

A tudomásra jutást követő elsődleges intézkedések és halasztást nem tűrő nyomozási cselekmények az elkövető tettenérése esetén az igazoltatás, a ruházataátvizsgálás, az elfogás, az előállítás, a nyilvántartások ellenőrzése, valamint a házkutatás, a motozás, a lefoglalás, továbbá indokolt esetben az őrizetbe vétel. Ha a tettes ismeretlen, amennyiben a bűncselekmény elkövetése és a tudomásra jutás között relatíve rövid idő telt el, és ez lehetséges, a *helyszínen meg kell jelenni, szükség esetén pedig szemlét kell tartani.* (Mozgó helyszínen a haladéktalan megjelenés úgyszólván lehetetlen.) Hogyha a feltételek adottak, *intézkedni kell nyomkövető kutya indításáról és a nyomon vagy az irányban történő üldözésről.* Fontos: mozgó helyszínen történő poggyászlopás észlelésekor, *amennyiben az elkövetés helye nem azonos azzal a hellyel, ahol a sértett a feljelentést megtette, az elkövetés helye szerint illetékes nyomozó hatóságot azonnal értesíteni kell,* a további intézkedések megtétele érdekében. *Ha az elkövetés helye ismeretlen, a közbenső állomások helye szerint illetékes nyomozó hatóságot célszerű értesíteni.* Az értesítés előtt természetesen a sértettet részletesen ki kell kérdezni az eltulajdonított dolgok jellegzetességeire, az eltulajdonítás és az észlelés körülményeire, a kettő között eltelt időszakra vonatkozó és a bűncselekménnyel összefüggő minden gyanús momentumra, valamint a potenciális elkövető személyleírására.

¹⁹ 3/2008. (I. 16.) IRM rendelet 2–3. §.

²⁰ 3/2008. (I. 16.) IRM rendelet 4. § (1) bekezdés a) pontja és (3)–(4) bekezdése.

4. A POGGYÁSZLOPÁS NYOMOZÁSÁNAK SPECIÁLIS SZABÁLYAI

Ebben a fejezetben a poggyászlopás nyomozásának fontosabb szabályait kísérelem meg részletesebben kifejtteni, valamint szó lesz a sértett és a gyanúsított kihallgatásáról, továbbá néhány — a poggyászlopás visszaszorítását célzó — megelőző jellegű intézkedésről.

4.1. A poggyászlopás nyomozásának fontosabb szabályai

A poggyászlopás nyomozásánál a bizonyítás és a tényállás felderítése számos nehézségbe ütközik. Például a mozgó helyszíneken elkövetett bűncselekmények esetén

- a sértett a lopást általában későn észleli, jellemzően akkor, amikor az úti célnál elhagyja a járművet,
- a károsult nem tudja megjelölni az elkövetés időpontját és helyét (pl. Budapesten száll fel a vonatra és Pécsen észleli, hogy a poggyásza eltűnt),
- a tettes a zsákmányt valamelyik közbenső állomáson a bűntársának leadja (így ha akad is potenciális elkövető, nincs nála a tárgyi bizonyítási eszköz), illetve a lassító szerelvényből kidobja, vagy pedig a következő állomáson száll a vonatról, és a zsákmányt magával viszi. Pályaudvarokon történő elkövetéskor
- a sértett nem tud az eltulajdonítás körülményeire és az elkövető személyére vonatkozóan nyilatkozni,
- a nagy tömegben megjelenő utazóközönség és a kísérők közül nehéz kiszűrni az elkövetőket.

Pályaudvarokon történő elkövetés esetén indokolt a helyszínen megjelenni és a bejelentőt, valamint, ha a bejelentő és a sértett nem azonos, a sértettet kikérdezni a bűncselekmény észlelésének módjáról, körülményeiről, az eltulajdonított dolgok jellegzetességeiről, a megszokottól eltérő jelenségekről és az esetleges vagy vélt elkövető személyleírásáról.

A pályaudvarokon és a mozgó helyszíneken történt poggyászlopás tudomásra jutását követően a sértettet és a vele együtt utazókat ki kell kérdezni arra nézve is, hogy láttak-e közvetlen környezetükben gyanús személyeket sündörögni, volt-e olyan útítársuk, aki megpróbált bármilyen trükkel kapcsolatot teremteni velük. Pozitív eredmény esetén a részletes személyleírást be kell szerezni, a továbbiakban a FACES-program segítségével, szükség esetén pedig grafikus igénybevételeivel meg kell kísérelni az elkövető arcképének a rekonstrukcióját. A személy- és tárgykörözés elrendelésére haladéktalanul intézkedni kell. (A sértett kihallgatásáról a későbbiekben részletesebben lesz szó.)

Az adatgyűjtést és a tanúkutatást a pályaudvaron tartózkodó többi utasra, kísérőjükre, az alkalmazottakra, a biztonsági szolgálat beosztottjaira és/vagy a személy- és vagyonőrökre is ki kell terjeszteni. Ha a pályaudvaron és környékén *térfigyelő-rendszer vagy biztonsági kamerák* működnek, azok felvételeit le kell foglalni elemzés-értékelés céljából.

Mozgó helyszín esetén, amennyiben a sértett nem tudja meghatározni az elkövetés helyét és idejét, az eltulajdonított tárgyak leírásának és az esetleges személyleírásnak a birtokában a közbenső állomások biztonsági szolgálatát és a közbenső állomások helye szerint illetékes nyomozó hatóságokat is értesíteni kell. Célszerű továbbá ellenőrizni a kérdéses pályaszakaszt, hátha a tettes egy alkalmas pillanatban a vonatból kidobta a zsákmányt. A mennyiben az eltulajdonított dolgok előkerülnek — a lehetőségekhez mérten — haladéktalanul intézkedni kell a figyelés megszervezésére, bízva abban, hogy az elkövető vagy társa a zsákmányért visszatér.

A pályaudvarokon történő elkövetéskor a csomagmegőrzőket a sértett közreműködésével ellenőrizni kell: ha a tettes ideiglenesen oda adta be az elkövetés tárgyát, ugyancsak meg kell szervezni a megfigyelést. Megfigyelést kell szervezni abban az esetben is, amennyiben az elkövető a csomagmegőrző jegyet tulajdonította el a sértettől, de a csomagot még nem váltotta ki, és úgyszintén, amikor a poggyászlopást megvalósítani készülő tettest szeretnénk leleplezni, tetten érni.

A rejtett és a leplezett megfigyelés a poggyászlopás felderítésének egyik legeredményesebb módszere. A pénztárak és környékén, a várótermekben, a büfében és az étteremben figyelemmel kell kísérni a gyanúsán viselkedő személyeket, különösen azokat, akik poggyász nélkül a jelzett helyeken alvó, olvasó, sorban álló, vásároló, étkező emberek vagy azok csomagjai körül settenkednek. Az ilyen személyek feltérképezéséhez, megismeréséhez kérjük ki a biztonsági személyzet, illetve az alkalmazottak tanácsát. Célszerű megfigyelés alá vonni az indulás előtt álló vonatoknak az ellenkező, tehát nem a peron felőli oldalát, itt ugyanis nincs felszállás, és általában alig-alig van forgalom: előfordulhat, hogy a tolvaj a felszállással ellentétes oldalon hagyja el a zsákmánnyal a személykocsi utasterét. Indokolt megfigyelni azokat a személyeket is, akik — úgyszintén csomag nélkül — szállnak fel és le a személykocsikra, vagy többször végighaladnak a szerelvényen.

A poggyász tolvajok megfigyelése a vonatokon már jóval nehezebb feladat, mivel a személykocsik, a fülkék elszigeteltek, ezért csak kisebb területet lehet áttekinteni. A személykocsikban tehát csak azokat célszerű megfigyelni, akiket ismerünk, vagy akik előzőleg már a pályaudvaron gyanúsán viselkedtek. Itt is azokra a személyekre kell koncentrálni, akik csomag nélkül közlekednek és a több csomaggal utazó személyek közelében telepednek le, noha máshol kényelmesebben foglalhatnak helyet.

A megfigyelés eredményeképpen törekedjünk a tettenérésre, amit akkor érdemes végrehajtani, amikor az elkövető a zsákmánnyal már elhagyta a pályaudvart, vagy leszállt a vonatról. A tettenérést — amennyiben mód van rá — dokumentáljuk. A rejtett figyeléshez igénybe vehetjük a térfigyelőrendszert és a biztonsági kamerákat is.

A poggyászlopások sikeres felderítéséhez vezethet a pályaudvarok közelében lévő legális és illegális értékesítő helyek ellenőrzése. Figyelem: mozgó helyszínen történ poggyászlopás esetén a közbenső állomások környékén található értékesítő helyeket is ellenőrizni, illetve ellenőriztetni kell.

4.2. A sértett kihallgatása

A poggyászlopás gyanújáról tehát általában a sértett feljelentése vagy bejelentése alapján szerezhetünk tudomást. Amennyiben más módon jut tudomásunkra a bűncselekmény gyanúja (pl. nem a sértett természetes személy vagy a pályaudvar biztonsági, illetőleg személy- és vagyonőr szolgálata vezetőjének feljelentése, stb.), akkor különösen *szükséges a sértett kihallgatása*. [A Be. 181. § (2) bekezdés második mondata szerint, ha a feljelentés tartalmazza a feljelentő előadását, a tanúkénti kihallgatása mellőzhető. Megítélésem szerint, amennyiben a sértett a feljelentő, kihallgatása akkor sem mellőzhető, ha feljelentés tartalmazza az előadását.]

A sértett az, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.²¹ Kriminálisztikai megfogalmazásban pedig a sértett az, akitől az elkövető a pályaudvaron (stb.) vagy a vasúti kocsiban (stb.) a birtokában lévő idegen, ingó, meghatározott értékkel bíró dolgot (pl. útipoggyászt) jogtalan eltulajdonítás céljából elvette, vagy azt megkísérelte. A sértett az ügy megoldása szempontjából kulcsfigura, ugyanis az elkövetés tárgyáról, az eltulajdonítás körülményeiről és nem ritkán az elkövető személyéről a legtöbb (és optimális esetben a leghitelesebb) információt szolgáltathatja a nyomozás során.

A lopás nyomozása során *a sértett kihallgatásának lényegében hármas célja van:*

1. részletesen, mindenre kiterjedően *megismerni a történeti tényállást és minden olyan körülményt, ami a bizonyítás és a tényállás felderítése szempontjából meghatározó lehet;*
2. *beszerezni az eltulajdonított dolog, vagyis a poggyász és annak tartalmának pontos, lehetőleg egyedi azonosításra alkalmas leírását, ha szükséges fényképét, amelynek alapján a felkutatása (tárgykörözés elrendelése), felismerésre bemutatása és azonosítása eredményre vezethet;*
3. *kideríteni az elkövetővel kapcsolatos összes információt (feltéve, hogy a sértett látta a tettest, illetve a potenciális elkövetőt és/vagy beszélt vele).*

*A sértett kihallgatását a Be. szabályai alapján, a krimináltaktikai utasításoknak és ajánlásoknak megfelelően kell végrehajtani.*²² A kihallgatása során a sértett a hozzá intézett kérdésekre válaszol, de arra is módot kell neki adni, hogy a vallomását összefüggően előadja.

²¹ Be. 51. § (1) bekezdése.

²² Be. 51. §, 79–94. §, 181. §; Nyer. 17–22. §.

A poggyászlopás sértettjéhez intézett kérdéseket is úgy kell összeállítani, hogy feleletet kapjunk a kriminalisztikai alapkérdésekre (mi, ki, hol, mikor, miért, hogyan, mivel). Ez a hét kérdés határozza meg általánosságban azoknak a további kérdéseknek a sorozatát (ügynevezett kiegészítő kérdések), amelyekre a lopás nyomozása során választ várunk.

Az első kérdés (*Mi történt?*) nem csak arra ad választ, hogy megvalósult-e bűncselekmény, és ha igen, akkor az a Btk. Különös Részének melyik törvényi tényállásába ütközik (esetünkben Btk. 316. §). E kérdés tisztázása alapján határozható meg az is, hogy a nyomozás teljesítésére melyik nyomozó hatóság rendelkezik hatáskörrel.²³

A második kérdés feltevésekor egyrészt arra keressük a feleletet, hogy *ki követte el* a poggyászlopást (ismert vagy ismeretlen elkövetővel van-e dolgunk), egyedül volt-e vagy sem? Azt is tisztázni kell, hogy a bűncselekmény alanya milyen elkövetői minőségben [tettes, közvetett tettes, társtettes (tettesek), illetve felbújtó vagy bűnsegéd (részesek)]²⁴ hajtotta végre a cselekményt?

A harmadik kérdés esetében azt firtatjuk, hogy *hol történt* a lopás. E kérdés megválaszolása alapvető feladat a büntetőeljárás során. Egyfelől meghatározza a nyomozó hatóság illetékességét,²⁵ másfelől a bűncselekmény helyszínén található nyomok, anyagmaradványok és tárgyi bizonyítási eszközök a bizonyítás és a tényállás felderítése szempontjából nélkülözhetetlenek. Poggyászlopás megvalósulásakor az elkövetés helye a kriminalisztikai szempontok szerint történő csoportba sorolás miatt is fontos. (Megjegyezni kívánom, hogy a lopás egyes tényállási elemeinél az elkövetési helynek, mint nem szükségképpen szituációs ismérvnek a minősítés szempontjából is jelentősége van. Pl. a közveszély helyszínén elkövetett lopás vétsége.)²⁶

A negyedik kérdés felvetésekor azt kell megállapítani, hogy *mikor történt* a bűncselekmény. Az elkövetés idejének meghatározása különösen lényeges lehet például a személyi bizonyítékforrások felkutatása, vagy az alibi igazolása szempontjából, de büntető anyagi jogi vonatkozása sem elhanyagolható, gondoljunk csak a büntető törvény időbeli hatályára vagy a büntethetőség elévülésére.²⁷

Az ötödik kérdés (*Miért történt?*) megválaszolása kriminalisztikai és büntető anyagi jogi szempontokból egyaránt fontos. Különösen a szándékos, ezen belül pedig a célzatos bűncselekmények nyomozásakor keressük az okot, a motivációt, illetve az elkövető célját. A poggyászlopás felderítése és bizonyítása során minden esetben fel kell tenni a kérdést: *az elkövető mi célból vette el mástól az idegen dolgot?* (A célzatot egyes bűncselekményeknél

²³ 3/2008. (I. 16.) IRM rendelet.

²⁴ Btk. 19. § (1) bekezdése.

²⁵ Be. 37. § (1) bekezdése; 3/2008. (I. 16.) IRM rendelet.

²⁶ Btk. 316. § (2) bekezdés b) pontja.

²⁷ A büntető törvény időbeli hatályát a Btk. 2. §-a, a büntethetőség elévülését pedig a 33–35. §-ai szabályozzák.

minősített esetként fogalmazza meg a jogalkotó. Pl. nyereségvágyból vagy más aljas indokból, illetőleg célból elkövetett emberölés büntette.)²⁸

A hatodik kérdés arra irányul, hogy a tettes *hogyan, mi módon, milyen módszerrel követte el* a lopást. E kérdés nem csak a bizonyítás és a tényállás felderítése érdekében, illetve bizonyos anyagi jogi szempontok szerint meghatározó. Megválaszolása során a bűncselekmény elkövetését lehetővé tevő okokra, körülményekre is fény derülhet. Láthattuk: poggyászlöpés esetében számtalan módszer előfordul, a lehetőségek tárháza úgyszólván kimeríthetetlen. Megjegyzendő: a módszerből egyenes következtetés vonható le a tettes személyére, valamint az elkövetés módszere a minősítés szempontjából sem elhanyagolható tényező (pl. bünszövetségben, üzletszerűen vagy dolog elleni erőszakkal stb. történő elkövetés).²⁹

A hetedik kérdés: *mivel, azaz milyen eszközzel követték el* a bűncselekményt? E kérdés eldöntésének különösen akkor van jelentősége, ha az elkövetés eszköze a törvényi tényállásban minősítő körülményként szerepel (pl. hamis vagy lopott kulcs használatával történő elkövetés),³⁰ valamint az eszközből — akár csak a módszerből — az elkövető személyére vonhatunk le következtetéseket. Bátran állítható: a poggyászlöpést tipikusan eszköz nélkül valósítják meg a tettesek.

Dr. Dobos János *Kis nyomozástan* című munkájában a hét alapkérdést egy nyolcadikkal egészítette ki. A szerző szerint a *Hasonló történt-e?* kérdés fontossága nemcsak az esetleges és jellemző sorozat-elkövetés felismerésében, az azonos elkövető(k)höz tartozó ügyek behatárolásában van. E nyolcadik kérdés megválaszolásával feltárt előzmények ugyanis kibővítik az információbázist, így elősegítik az adott ügyben a bizonyítást és a tényállás felderítését, valamint az ügynevezett szélesítést is.³¹

A sértett kihallgatásakor nem csak a kriminalisztikai alapkérdésekre keresünk a választ. *Tisztáznunk kell azokat a tényeket is, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek.*

Összegezve: *a lopás nyomozása során, a sértett kihallgatásakor különösen a következő kérdéseket célszerű megvilágítani.*

1. *A bűncselekmény tárgyával kapcsolatosan:*

- mi az elkövetés tárgya (esetünkben jellemzően a széles értelemben vett útipoggyász),
- mi az eltulajdonított dolog megnevezése, mennyisége, leírása, jellegzetessége (pl. bőrönd, hátizsák, sporttáska, stb.),
- van-e a dolognak valamilyen egyéb specifikuma (pl. egyedi felhasználási terület, speciális értékesítési lehetőség, stb.),
- mennyi az elkövetési értéke a dolognak (a bűncselekmény elkövetésekor irányadó kiskereskedelmi forgalmi értéket kell figyelembe venni),

²⁸ Btk. 166. § a) és b) pontja.

²⁹ Btk. 316. § (2) bekezdés a) és c)–d) pontja.

³⁰ Btk. 316. § (2) bekezdés g) pontja.

³¹ Dr. Dobos János: *Kis nyomozástan* 56. oldal (BM Könyvkiadó, Budapest, 1988).

- hány sértettje van a bűncselekménynek,
 - ki (kik) a tulajdonos (tulajdonosok),
 - a tulajdonos és a birtokos azonos személy-e?
2. A *bűncselekmény tárgyi oldalára vonatkozóan:*
- látta-e a sértett a bűncselekményt,
 - amennyiben látta a poggyászlopást, tett-e kísérletet annak megakadályozására,
 - milyen körülmények között történt az elvétel,
 - hol történt a bűncselekmény,
 - pontosan hol tartotta az eltulajdonított poggyászt, illetve egyéb értékeket,
 - hogyan, mi módon, milyen módszerrel történt az elvétel,
 - mikor valósították meg a bűncselekményt,
 - mikor észlelte, hogy meglopták?
3. A *bűncselekmény alanyával összefüggésben:*
- gyanakszik-e valakire a sértett (ha igen, kire), gyanúját mire alapozza,
 - látta-e a sértett az elkövetőt vagy az elkövetőket,
 - az elkövetők mennyien voltak,
 - volt-e valamilyen munkamegosztás közöttük,
 - melyik tűnt közülük respektabilis személynek,
 - ismerte-e az elkövetőt, illetőleg az elkövetőket a sértett,
 - ha ismerte az elkövetőket meg tudja-e nevezni őket,
 - ismeretségük honnan ered, milyen az egymáshoz való viszonyuk,
 - amennyiben a sértett nem ismerte az elkövetőket, tud-e róluk értékelhető személyleírást adni,
 - milyen volt az öltözetük,
 - volt-e valamilyen különös ismertetőjegyük,
 - merre távoztak az elkövetők?
4. A *bűncselekmény alanyi oldalával kapcsolatosan:*
- megítélése szerint mi volt az elkövetők célja idegen dolog elvételével?
5. A *nyomozás teljességére vonatkozóan:*
- volt az eseményeknek általa ismert más tanúja (amennyiben igen, ki vagy kik voltak azok),
 - a lopással összefüggésben keletkezett-e egyéb kára,
 - a büntetőeljárásban szándékozik-e polgári jogi igényt érvényesíteni, milyen összeg erejéig,³²
 - megkereste-e az elkövető a bűncselekmény következményeinek jóvátétele céljából,
 - hozzájárul-e egy esetleges közvetítői eljárás lefolytatásához (ez utóbbi két kérdést értelemszerűen csak akkor kell feltenni, ha ismert a tettes),
 - megítélése szerint melyek voltak a lopás elkövetését közvetlenül lehetővé tevő okok és körülmények?

³² Be. 54. § és 75. § (2) bekezdése.

A sértettnek feltehető kérdések száma végtelen: mennyiségük és tartalmuk függ a poggyászlopás elkövetésének összes körülményeitől, a nyomozás során megállapított adatok információtartalmától, továbbá a sértett válaszai újabb kérdéseket indukálhatnak. A tanúnak feltett kérdések lényegében nem különböznek a sértetthez intézett kérdésektől. Természetesen azokat a kérdéseket, amelyekre válasz csak a sértettől várható, teljesen felesleges a tanúnak feltenni.

4.3. A gyanúsított kihallgatása

A terhelt az, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak. A terhelt a nyomozás során gyanúsított, a bírósági eljárásban vádlott, a büntetés jogerős kiszabása, illetve megrovás, próbára bocsátás vagy javítóintézeti nevelés jogerős alkalmazása után elítélt.³³ *A poggyászlopás gyanúsítottja pedig az, aki a pályaudvaron (stb.) vagy a vasúti kocsiban (stb.) a sértettől a birtokában lévő útipoggyászt jogtalan eltulajdonítás céljából elveszi, vagy azt megkísérli. A poggyászlopás gyanúsítottja — a sértetthez hasonlóan — ugyancsak fontos résztvevője a nyomozásnak, hiszen az eltulajdonítás körülményeiről, a zsákmány hollétéről, esetlegesen társairól, tettének okairól tőle tudhatjuk meg a leghitelesebb információt (feltéve, hogy igazat mond). A gyanúsított feltáró jellegű, beismerő vallomása nagymértékben elősegítheti az eredményes nyomozást. Megjegyzendő azonban, hogy a gyanúsított beismerése esetén — amennyiben a Be. eltérően nem rendelkezik — meg kell szerezni az egyéb bizonyítékokat is.*³⁴

A poggyászlopás nyomozása során a gyanúsított kihallgatásának ugyancsak *hármас célja van:*

- 1. alaposan, pontosan megismerni az eseményeket és minden olyan történet, ami a nyomozás szempontjából lényeges lehet;*
 - 2. felkutatni az eltulajdonított dolgot (az elkövetés tárgya egyfelől tárgyi bizonyítási eszköz,³⁵ másfelől pedig a kármegtérülés, illetve a polgári jogi igény érvényesítésének biztosítása érdekében szükséges, továbbá, az eltulajdonított dolog birtokosa fontos bizonyítékforrás, hacsak nem maga az elkövető vagy az orgazda);³⁶*
 - 3. felderíteni az elkövetővel kapcsolatos lényeges információkat (személyi körülményei, előélete, vagyoni-jövedelmi viszonyai, életvitele, stb.).*
- Természetesen a gyanúsított kihallgatását is az eljárásjogi szabályok alapján, a krimináltaktikai utasításoknak és ajánlásoknak megfelelően kell végrehajtani.*³⁷ *A gyanúsítottnak módot kell adni arra, hogy vallomását összefüggően előadhassa, ezt követően — a vallomás tartalmától függően — kérdé-*

³³ Be. 43. § (1) bekezdése; Nyer. 4. §.

³⁴ Vessd össze: Be. 118. § (2) bekezdésével!

³⁵ Be. 115. §.

³⁶ Lásd: Be. 54. §-át és 75. § (2) bekezdését!

³⁷ Be. 43. §, 117–118. § és 179–180. §; Nyer. 4. § és 119–132. §.

sek intézhetők hozzá.³⁸ A poggyászlopás gyanúsítottjához intézett kérdéseket is a kriminalisztikai alapkérdésekre figyelemmel kell összeállítani. Ezzel összefüggésben a 4.1. alfejezetben írtak mutatis mutandis az irányadók.

A poggyászlopás gyanúsítottjának kihallgatásakor a kriminalisztikai alapkérdéseken túlmenően keressük a választ azokra a körülményekre is, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek.

Mindent összevetve: a poggyászlopás nyomozása során, a gyanúsított kihallgatásakor — a sértett kihallgatásához hasonló módon — jellemzően a bűncselekmény

1. tárgyával kapcsolatos,
2. tárgyi oldalára vonatkozó,
3. alanyával összefüggő,
4. alanyi oldalához fűződő és
5. a nyomozás teljességére vonatkozó kérdéseket kell tisztázni.

A dolgok természetéből eredően a kihallgatás során a bűncselekmény tárgyával kapcsolatos és a tárgyi oldalra vonatkozó kérdéseket a gyanúsított szempontjából nézve indokolt megfogalmazni. Amikor például a sértettől az eltulajdonított poggyász, illetve annak tartalmának értékét firtatja a nyomozó hatóság, akkor a gyanúsítottól azt kell megkérdezni, hogy elfogadja-e a sértett által megjelölt értéket, vagy megítélése szerint milyen értéket képviselt az általa eltulajdonítani szándékozott dolog, avagy milyen zsákmányt remélt? (Ez utóbbi két kérdés különösen akkor lényeges, ha a bűncselekmény kísérleti szakban rekedt.)

A továbbiakban a gyanúsítottat meg kell kérdezni

a) a bűncselekmény alanyával összefüggésben:

- milyenek a személyi körülményei (foglalkozása, munkahelye, iskolai végzettsége, családi állapota, vagyoni és jövedelmi viszonyai, korábbi büntetései),
- beszélt-e valakivel előzetesen vagy utólag a bűncselekmény elkövetéséről (amennyiben igen, kinek, mit mondott el),
- volt-e társa (ha igen, mennyien és kik voltak a társai),
- volt-e valamilyen munkamegosztás köztük,
- megállapodtak-e előzetesen a lopás elkövetésében, tervezték-e más bűncselekmény vagy bűncselekmények megvalósítását,
- ki volt az ötletgazda (tippadó), segítette-e valaki a poggyászlopás előkészületét, illetőleg a végrehajtását vagy a bűncselekmény nyomainak eltüntetését,
- kinek és mennyiért értékesítette a zsákmány,
- akinek értékesítette, az tudott-e vagy tudhatott-e arról, hogy az bűncselekményből származik;

b) a bűncselekmény alanyi oldalával kapcsolatosan:

³⁸ Vessd össze: Be. 118. § (1) bekezdésével!

- milyen indíttatástól vezérelve követte el a lopást (mi motiválta),
- mi volt az idegen dolog elvételével a célja,
- milyen tervei voltak a zsákmánnyal?

c) A nyomozás teljességére vonatkozóan:

- hajlandó-e a sértettnek a poggyászlopás következtében keletkezett kárt megtéríteni,
- megkereste-e a sértettet a bűncselekmény következményeinek jóvátétele céljából,
- hozzájárul-e egy esetleges közvetítői eljárás lefolytatásához,
- megítélése szerint melyek voltak a lopás elkövetését közvetlenül lehetővé tevő okok és körülmények,
- megbánta-e a tettét?

A gyanúsítotthoz intézett kérdések felsorolása nem taxatív: mennyiségük és tartalmuk a bűncselekmény elkövetésének összes körülményei, a nyomozás adatai, a gyanúsított és tettestársai vallomása függvényében változhatnak. *A gyanúsított egy-egy válasza újabb kérdéseket szülhet, és az ezekre adott válaszok ismételten kérdéseket generálhatnak.*

Amennyiben a gyanúsított a lopás megalapozott gyanújának közlését követően tagadja a terhére rótt bűncselekmény elkövetését, részletesen hallgassuk ki arra vonatkozóan, hogy hol járt, mit csinált akkor, amikor a bűncselekmény történt. El kell számoltatnunk arra nézve is, hogy az elkövetés és az elfogása vagy az ismerteté válsága közötti intervallumban mivel foglalkozott. Ha a poggyászlopás elkövetésének idejére alibit jelent be, máshol tartózkodásának ellenőrzésére azonnal intézkednünk kell.

Amennyiben a gyanúsítottól ruházataátvizsgálás,³⁹ motozás⁴⁰ vagy házkutatás⁴¹ során olyan tárgyakat foglalunk le, amelyek feltehetőleg bűncselekményből származnak, azokról a gyanúsítottat kihallgatása során számoltassuk el. Tisztázzuk, hogy a kérdéses tárgyakat hol, mikor, milyen körülmények között és kitől szerezte, valamint ellenőrizzük a tárgykörözési nyilván tartást!

Ha a gyanúsítottak, a tanúk, illetőleg a gyanúsított és a tanú vallomásai egymással ellentétesek, az ellentétet szükség esetén szembesítéssel lehet tisztázni.⁴² A szembesítés végrehajtását megelőzően meg kell kísérelni az ellentmondást más nyomozási cselekmények elvégzésével feloldani.⁴³

4.4. A poggyászlopások visszaszorítása

A poggyászlopások visszaszorítása — a tettenérés mellett — jellemzően megelőző jellegű intézkedésektől várható:

- poggyászlopás esetén, a helyszínen tartózkodó lehető legtöbb személy nevét és személyi adatait rögzítsük (a visszatartó erő mellett több

³⁹ Rtv. 30–31. §; Szolgálati Szabályzat 40. §.

⁴⁰ Be. 150. és 158. §; Nyer. 75–83. §.

⁴¹ Be. 149. és 158. §; Nyer. 76–83. §.

⁴² Be. 124. § és Nyer. 51–53. §.

⁴³ Lásd: A kriminálmetodika általános kérdései 72–75. oldal!

lopás helyszínén azonos személyek megjelenése lehetőséget teremt a tolvajok kiszűrésére, feltérképezésére),

- tájékoztassuk az alkalmazottakat és a biztonsági szolgálat beosztottjait a lopások speciális elkövetési módszereiről,
- intézkedjünk annak érdekében, hogy a pályaudvarokon (stb.) és a járműveken különböző kiadványokban, valamint a hangosbemondóban — idegen nyelven is — naponta többször figyelmeztessék az utazóközönséget arra, hogy a poggyászaikat ne hagyják őrizetlenül, és fokozottan vigyázzanak értékeikre (ehhez vegyük igénybe a tömegkommunikációs eszközöket),
- hassunk oda, hogy a különösen veszélyeztetett helyeken (pl. pénztárak előtt, peronokon, repülőterek raktárhelyiségeiben, ad absordum repülőgépek raktáereiben) biztonsági kamerákat helyezzenek el,
- a pályaudvarokon célszerű nyomozóportyát és demonstratív figyelmet szervezni, akár polgárőrök, személy- és vagyonőrök, településőrök és a biztonsági szolgálat bevonásával,
- az indulás előtt álló járműveket visszatérő jelleggel ellenőrizzük, a gyanús személyeket igazoltassuk, adataikat jegyezzük fel.

A poggyászlopások megelőzését szolgálhatja a napjainkban bevezetett úgynevezett zárt peron rendszer (a peronokra csak érvényes menetjegy birtokában lehet menni), vagy esetlegesen a peronjegy bevezetése.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

1. Belovics–Molnár–Sinku: Büntetőjog Különös Rész (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2005).
2. Dr. Dobos János: Kis nyomozástan (BM Könyvkiadó, Budapest, 1988).
3. Dr. Dobos János–Dr. Kovács Gyula: Kis nyomozástan (szerzői kiadás, Budapest, 2008).
4. Dr. Kovács Gyula: A Büntető Törvénykönyv Különös Részének vázlata II. (Btk. XVI–XVIII. fejezet) (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2003).
5. Dr. Kovács Gyula: Nyomozási alapismeretek (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004).
6. Dr. Lakatos János (szerk.): Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok. Innen: dr. Kovács Gyula: A lopás nyomozása (Rendőrtiszt Főiskola, Budapest, 2008).
7. Dr. Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika II. (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005).
8. Dr. Nagy József: A kriminálmétodika általános kérdései (Rendőrtiszt Főiskola, Budapest, 2007).
9. Dr. Rudas György (főszerk.): Kriminálisztika, Különös Rész (Metodika) I. kötet (BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Budapest, 1973).
10. Kovács Márton: A lopások nyomozása (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000).
11. Pusztai Ferenc (főszerk.): Magyar értelmező kéziszótár (Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003).
12. Urbán Lajos (főszerk.): Vasúti lexikon (Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1984).

„Kommunikáció a biztonságos Magyarországért”

18. nemzetközi biztonsági és informatikai, bűnmegelőzési, bűnüldözési, igazságszolgáltatási konferencia és szakkiállítás

a

Legfőbb Ügyészség és az Ügyészek Országos Egyesülete

társrendezésében.

Az idei Kriminálexpo jubileumi esemény, az Ügyészek Országos Egyesülete fennállása 20. évfordulóján kerül megrendezésre. Ez alkalommal a hatékony bűnmegelőzés, az eredményes bűnüldözés, a pártatlan és szakszerű igazságszolgáltatás nagyrészt állami feladatainak összegzését tűztük célul, helyet adva a biztonság más, ezzel azonban összefüggő területei bemutatkozásának és hagyományos társasági rendezvényeinknek.

2010. november 23-25.

HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

1014 Budapest, Kapisztrán tér 2-4.

A rendezvény végleges programja 2010. szeptemberében kerül közzétételre, amely azt követően a www.kriminalexpo.hu honlapon folyamatosan figyelemmel kísérhető lesz. A rendezvényt valamennyi résztvevő térítésmentesen látogathatja.

Közreműködő szervezetek

Magyar Rendészettudományi Társaság

Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság

